

Het Nederlands internationaal

De rol van het Nederlands
en de neerlandistiek in Italië

Het Nederlands internationaal

De rol van het Nederlands
en de neerlandistiek in Italië

Inhoud

1	Inleiding	9
2	Methodiek	11
2.1	De opdracht	11
2.2	Methode	11
2.3	Verantwoording	11
3	Rol van het Nederlands en de neerlandistiek	13
3.1	Handel	13
3.2	Toerisme	17
3.3	Kunst en cultuur	20
3.4	Literatuur	24
3.5	Onderwijs en wetenschap	26
4	Blijven monitoren	33
5	Conclusie	35
6	Mogelijke acties	37
6.1	Voorlichting	37
6.2	Studenten werven	37
6.3	Zichtbaarheid vergroten	37
6.4	Samenwerken	38
6.5	Onderzoek	38
6.6	Lobby	38
6.7	Overige mogelijke acties van de Taalunie	38
7	Literatuurlijst	41
8	Bijlage A: vragenlijst	45

8.1	Deelvraag 1: Waar en hoe is het Nederlands aanwezig in het buitenland?	45
8.2	Deelvraag 2: Welke kwalitatieve en kwantitatieve meerwaarde levert de aanwezigheid van het Nederlands in het buitenland? Welke kansen kunnen nog (beter) worden benut?	47
9	Bijlage B: data-analyse van Angela Albanese	49
9.1	Belangrijkste standpunten van alumni	49
9.2	Belangrijkste standpunten van studenten	50
9.3	Belangrijkste standpunten en voorstellen van docenten	52
10	Bijlage C: Verslag bijeenkomst met veldpartijen in Italië	55

1 Inleiding

Aan meer dan 130 universiteiten en hogescholen in 40 landen wordt Nederlands gestudeerd. De vakgroepen hebben, net als andere universitaire opleidingen, primair een wetenschappelijke en/of didactische opdracht. Studenten beginnen aan de studie uit belangstelling voor de Nederlandse taal en cultuur, net zoals hier bij de studie Italiaans, Arabisch of Zweeds.

Tegelijkertijd levert de internationale neerlandistiek bijkomende voordelen op voor Nederland en Vlaanderen. De docenten, studenten en alumni zijn ambassadeurs van de Nederlandse taal en Nederlandstalige cultuur in hun land en leveren vaak een belangrijke bijdrage aan het economische, culturele en diplomatieke verkeer tussen Vlaanderen, Nederland en de betreffende landen. Het is een van de redenen dat de Nederlandse en Vlaamse overheid via de Taalunie in de internationale neerlandistiek investeren.

De Taalunie hecht belang aan het goed monitoren en inzichtelijk maken van de maatschappelijke effecten van haar activiteiten. Over deze ‘meerwaarde’ bestonden wel ervaringsgegevens maar ze waren nooit systematisch onderzocht. Daarom heeft zij deze veldanalyse opgezet: een onderzoek naar de internationale positie van het Nederlands. De overheden hebben de Taalunie verzocht het onderzoek op te pakken omdat de uitkomsten van waarde zijn voor verdere beleidsontwikkeling en politieke beeldbepaling. De opdracht is als volgt geformuleerd:

“Met de Nederlandse en Vlaamse overheid is overeengekomen dat er onderzoek wordt gedaan naar de meerwaarde van het cultureel kapitaal van de Lage Landen. Het onderzoek moet overheden helpen (nieuw)

beleid te formuleren voor de internationale positie van de Nederlandse taal en cultuur.”

Het doel van de veldanalyse is het krijgen van een beeld van de status en kansen van de Nederlandse taal en cultuur in het buitenland zodat in de toekomst door de Taalunie en afdelingen neerlandistiek gerichtere keuzes kunnen worden gemaakt. De impact van de ondersteuning aan de neerlandistiek door de Taalunie kan zo worden vergroot. De onderzoeksresultaten kunnen ook andere stakeholders, zoals diplomatieke en culturele instellingen, helpen bij het maken van keuzes. Aan de hand van deze doelstelling is de volgende hoofdvraag geformuleerd:

Waar is het Nederlands aanwezig in het buitenland, welke meerwaarde zien we, welke (nieuwe) kansen zien we en hoe kunnen we de ontwikkeling hiervan monitoren?

Deelvragen:

1. Waar en hoe is het Nederlands aanwezig in het buitenland?
2. Welke kwalitatieve en kwantitatieve meerwaarde levert de aanwezigheid van het Nederlands in het buitenland?
3. Welke kansen kunnen nog (beter) worden benut?
4. Hoe kunnen de aanwezigheid en de meerwaarde verder gemonitord worden?

De Taalunie heeft ervoor gekozen om het onderzoek eerst in pilotvorm uit te voeren in twee landen: Italië en Polen. In dit rapport zullen de hoofd- en deelvragen beantwoord worden voor Italië. In een ander rapport zal Polen aan bod komen. De Taalunie is van mening dat op basis van diepgaand onderzoek gerichtere en betere

aanbevelingen voor beleid kunnen worden gedaan. Bovendien kunnen op deze manier de vragen en onderzoeksopzet eerst getest worden voordat de veldanalyse ook bij andere landen wordt uitgevoerd. De keuze voor de pilot viel op Polen en Italië omdat het Nederlands daar specifieke en verschillende rollen speelt die een goede basis kunnen vormen voor beleidsvorming. Voor een optimaal resultaat heeft de Taalunie op verschillende manieren netwerkpartners betrokken bij dit onderzoek.

U vindt in hoofdstuk 2 de opdracht tot dit onderzoek en de methode. Deelvraag 1, 2 en 3 worden beantwoord in hoofdstuk 3. Dat hoofdstuk gaat in op de rol en positie van de Nederlandse taal en cultuur in verschillende sectoren van de Italiaanse samenleving. De volgende sectoren worden specifiek besproken: handel, toerisme, kunst en cultuur, literatuur, en onderwijs en wetenschap. Ook wordt besproken welke rollen neerlandici in deze deelgebieden vervullen en welke kansen dat biedt. Verder worden voor iedere sector aanbevelingen gedaan ter bevordering van de aanwezigheid van de Nederlandse taal en cultuur en de neerlandistiek in die sector. Hoofdstuk 4 beantwoordt vervolgens deelvraag 4 door in te gaan op de mogelijkheden voor structurele monitoring. Gebaseerd op de gegevens uit hoofdstuk 3 en 4 worden in hoofdstuk 5 conclusies getrokken. Om de inzichtelijkheid te bevorderen worden vervolgens in hoofdstuk 6 de aanbevelingen nog eens opgesomd. In de literatuurlijst kunt u alle bronnen terugvinden van de gegevens die voor dit onderzoek zijn gebruikt. In bijlage A kunt u de vragenlijst bekijken die tijdens dit onderzoek is gehanteerd. In Bijlage B vindt u de data-analyse van student Angela Albanese die aan dit rapport ten grondslag ligt. Bijlage C bespreekt de concrete acties die veldpartijen hebben bedacht naar aanleiding van de aanbevelingen in dit rapport.

2 Methodiek

2.1 De opdracht

Dit onderzoek behelst méér dan de beantwoording van de onderzoeksvragen. Het is bedoeld als de aanzet voor een meerjarige structurele aanpak en de ontwikkeling van een instrument. Intensieve interactie met veldpartijen en belanghebbenden zoals afdelingen en de letterenfonds is derhalve essentieel.

De opdracht voor de aanpak van dit project luidt daarmee als volgt:

- Beantwoord de onderzoeksvragen.
- Ontwikkel een instrument om de aanwezigheid van en kansen voor het Nederlands lokaal in kaart te brengen.
- Betrek netwerk en stakeholders bij de aanpak en inhoud van het onderzoek.
- Ontwikkel een communicatieaanpak die een zo breed mogelijk gedragen resultaat oplevert.

2.2 Methode

Voor de beantwoording van de deelvragen en de structurering zijn verschillende partners betrokken. Er is een projectgroep samengesteld, waarin partijen uit het werkveld zetelen, ieder vanuit een andere expertise. De projectgroep heeft feedback gegeven op de vorm van de enquête en de richting van het onderzoek. Ook hebben zij kwantitatieve data aangeleverd. De projectgroep bestaat uit: Internationale Vereniging voor Neerlandistiek (IVN), een docent neerlandistiek, Certificaat Nederlands als Vreemde Taal (CNaVT), Expertisecentrum Literair Vertalen (ELV), Vlaams Fonds voor de Letteren, Stichting Nederlands Onderwijs in het Buitenland (NOB), Nederlands Letterenfonds, Kunstenpunt en Dutch Culture.

Daarnaast zijn er lokale partijen betrokken bij de dataverzameling. De Nederlandse ambassade en Vlaamse vertegenwoordiging zijn gevraagd om

kwantitatieve data aan te leveren. Ook hebben bedrijvencontacten van de Nederlandse ambassade een enquête ingevuld over de (mogelijke) inzet van Nederlandssprekenden in het bedrijfsleven. De docenten, studenten en alumni van afdelingen neerlandistiek in Italië hebben een enquête ingevuld. Hun antwoorden zijn gebruikt om de toegevoegde waarde en kansen van neerlandici in kaart te brengen. De afdeling in Rome had een coördinerende rol. Student Angela Albanese heeft onder begeleiding van docent Francesca Terrenato de antwoorden verzameld en verwerkt van de docenten, studenten en alumni neerlandistiek in Italië.

2.3 Verantwoording

De respondentengroep van de enquête bestaat uit 7 bedrijven, 78 studenten, 43 alumni en 8 docenten van de afdelingen in Bologna, Milaan, Napels, Padua, Rome en Triëst. Het bleek lastig om bedrijven bereid te vinden die deel wilden nemen aan het onderzoek. Aangezien er weinig bedrijven gereageerd hebben, worden zij niet opgenomen in het verslag. 23% van de studenten heeft gereageerd (78 van de 335 in 2018) en 47% van de docenten (8 van 17 in 2018). Het percentage van de alumni hangt af van hoeveel jaar men terugreken, maar ligt laag. Het lage responspercentage is het gevolg van de korte onderzoeksperiode en het feit dat afdelingen alumni vaak uit het oog verloren zijn. Desondanks bieden de antwoorden van de respondenten relevante inzichten voor dit onderzoek omdat zij in absolute aantallen toch een substantiële groep vormen. Daarnaast is er een onevenredige verdeling in herkomst van de studenten en alumni. Zo hebben er relatief veel studenten van de afdeling in Napels een enquête ingevuld en zijn de alumni van de afdeling in Padua

oververtegenwoordigd in de alumngroep. Dit kan het beeld soms vertekenen.

3 Rol van het Nederlands en de neerlandistiek

3.1 Handel

De Nederlandse taal en cultuur spelen een prominente rol in de handel tussen Nederland, Vlaanderen en Italië. Al jaren zijn er intensieve handelscontacten. Italië is de zesde exportpartner in grootte voor Nederland.¹ Nederland exporteerde in 2017 voor € 19 miljard naar Italië en importeerde voor € 9,8 miljard.² Voor Italië is Nederland het vierde importland.³ Bij de export van goederen naar Italië waren in 2016 15.000 Nederlandse bedrijven betrokken.⁴

Italië is met 4,8% van de Vlaamse export de vijfde belangrijkste exportpartner van Vlaanderen.⁵ Vlaanderen exporteerde voor € 15,5 miljard en importeerde voor € 8,5 miljard vanuit Italië in 2017.⁶ Dat is 2,8% van de import in Vlaanderen.⁷ Italië komt

daarmee op de achtste plaats als importland in Vlaanderen.⁸ Voor Italië gaat 1,9% van de export naar Vlaanderen en komt 3,9% van de import uit Vlaanderen.⁹

Om deze contacten te behouden en verbeteren worden er regelmatig zakenreizen over en weer ondernomen. In 2016 hebben Nederlanders rond de 164.000 zakenreizen naar Italië ondernomen.¹⁰ Dit is goed voor 3,5% van alle buitenlandse zakenreizen van Nederlanders.¹¹ Italië staat daarmee op de vierde plaats als favoriete bestemming van zakenreizigers.¹² Tijdens deze reizen gaven zij gemiddeld € 930 per persoon per reis uit.¹³ Vice versa bezochten in 2017 circa 266.000 Italiaanse zakenreizigers Nederland.¹⁴ Hiermee staat Italië op de vierde positie van belangrijkste herkomstlanden voor zakelijk bezoek aan Nederland.¹⁵ Eenmaal in Nederland spendeerden zij € 967 per verblijf.¹⁶ De totale uitgaven van Italiaanse zakenreizigers in Nederland waren in 2017 € 257 miljoen.¹⁷

¹ "Handel Nederland – Italië," Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, bezocht op 20 december, 2018, <https://www.rvo.nl/onderwerpen/internationaal-ondernemen/landenoverzicht/itali%C3%AB/handel-nederland-itali%C3%AB>

² Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, "Handel Nederland – Italië."

³ Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, "Handel Nederland – Italië."

⁴ Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, "Handel Nederland – Italië."

⁵ Flanders Investment & Trade, "Vlaanderen 2018 ExportBarometer," (2018): 9, <https://www.flandersinvestmentandtrade.com/sites/corporate/file/s/publications/EXPORTbarometer2018.pdf>

⁶ "Italië in cijfers," Flanders Investment & Trade, bezocht op 18 januari, 2019, <https://www.flandersinvestmentandtrade.com/export/landen/itali%C3%AB/cijfers>

⁷ Flanders Investment & Trade, "Italië in cijfers."

⁸ Flanders Investment & Trade, "Italië in cijfers."

⁹ Flanders Investment & Trade, "Italië in cijfers."

¹⁰ NBTC-NIPO Research, "Continu Zakenreis Onderzoek 2016," 15

¹¹ NBTC-NIPO Research, "Continu Zakenreis Onderzoek 2016," 15

¹² BCD Travel, "Cities & Trends Report," 2018.

¹³ NBTC Holland Marketing, "Kerncijfers 2018: Gastvrijheidseconomie," (2018): 15.

<https://kerncijfers.nbtc.nl/nl/magazine/12053/825059/nederland-se-zakenreismarkt.html>

¹⁴ NBTC Holland Marketing, "Marketscan Italië 2018," (2018): 6, <https://marketscans.nbtc.nl/nl/NL/8815/127138/ontwikkeling-inkomend-toerisme.html>

¹⁵ NBTC Holland Marketing, "Marketscan Italië 2018," 6.

¹⁶ NBTC Holland Marketing, "Marketscan Italië 2018," 6.

¹⁷ NBTC Holland Marketing, "Marketscan Italië 2018," 6.

Italië is een favoriete bestemming voor zakenreizigers uit België. Het land stond in 2017 op de eerste plaats als land van bestemming van zakenreizigers.¹⁸ Het aantal Vlaamse zakenlieden dat een zakenreis heeft ondernomen naar Italië in 2017 is onbekend. Wel is bekend dat er 71.194 Italianen voor een zakenreis naar Vlaanderen kwamen in 2017.¹⁹

De Nederlandse taal is niet alleen aanwezig in transnationale handelscontacten maar ook in het land zelf. Zo zijn er circa 180 Nederlandse bedrijven in Italië gevestigd.²⁰ Dit zijn o.a. grote Nederlandse multinationals zoals Phillips, Randstad, ING, KLM, Shell, Akzonobel, Heineken, Unilever, en DAF.²¹ Daar komen nog zeker 50 Vlaamse ondernemingen bij.²² Vlaamse bedrijven in Italië werken in sectoren zoals energie, biotechnologie, voeding en dranken, logistiek, retail, toerisme etc.²³ Kleine ondernemingen zijn meestal niet in beeld bij de Nederlandse ambassade en Vlaamse vertegenwoordiging, het aantal Nederlandse en Vlaamse bedrijven in Italië ligt dus zeker hoger.

Feit is dat Italië een interessante handelspartner is voor zowel Nederland als Vlaanderen. Essentieel voor die goede handel zijn goede zakenrelaties tussen bedrijven in Italië, Nederland en Vlaanderen. Een gebrek aan kennis over elkaars taal of cultuur kan die relatie ten negatieve beïnvloeden.²⁴ Daarnaast kan het ertoe leiden dat winstgevende handelsmogelijkheden niet worden ontdekt.²⁵ 11% van de exportbedrijven in de EU

geeft aan exportcontracten te zijn misgelopen door een gebrek aan taalvaardigheden.²⁶ Daarmee kost een gebrek aan talenkennis en interculturele competenties binnen exportbedrijven de Europese economie ieder jaar €100 miljard.²⁷ Daarentegen is er een positieve correlatie tussen het succes van bedrijven en hun actieve inzet van taalvaardigheden van hun personeel.²⁸ Om die reden huurt 28% van de Italiaanse bedrijven medewerkers in met specifieke talenkennis.²⁹ In België doet 62% dat en in Nederland 13% van de handelaren.³⁰

Neerlandici kunnen met hun kennis van de Italiaanse én de Nederlandse taal en cultuur een positieve bijdrage leveren aan handelsrelaties. Zij hebben immers veel meer geleerd dan alleen de Nederlandse taal. Zij zijn onderwezen in de Nederlandse en Vlaamse cultuur, geschiedenis, literatuur etc. Deze kennis kunnen zij inzetten in handelscontacten. Hierover zegt Romeo³¹, eigenaar van een klein Italiaans bedrijf:

“Kennis van de Nederlandse taal- en cultuur is essentieel omdat ik vaak buitenlandse partijen bijsta die een transactie overwegen of in uitvoering hebben in Nederland. Ook het slaan van culturele bruggen is daarbij van groot belang.”³²

Kennis van het Nederlands is niet alleen zinvol voor handelsrelaties tussen bedrijven, maar ook tussen bedrijven en klanten. Leslie en Russell beargumenteren in hun onderzoeksrapport onder andere dat klanten liefst in hun moedertaal geholpen worden en dat

¹⁸ BCD Travel, “Cities & Trends Report,” 2018.

¹⁹ Toerisme Vlaanderen, “Toerisme in Cijfers 2017 XL,” (2017): 2, <https://www.toerismevlaanderen.be/toerisme-cijfers-2017-xl#dashboard>

²⁰ Data verstrekt door de Nederlandse ambassade in Italië.

²¹ Data verstrekt door de Nederlandse ambassade in Italië.

²² Data verstrekt door Vlaamse vertegenwoordiging in Italië.

²³ Data verstrekt door Vlaamse vertegenwoordiging in Italië.

²⁴ Stephen Hagen, “Mapping succesfull language use in international business: How, when and where do European companies achieve success?” in *Language Use in Business and Commerce in Europe*, ed. Gerhard de Stickel (Frankfurt am Main: Peter Lang, 2010): 24.

²⁵ Hagen, “Mapping succesfull language use in international business,” 24.

²⁶ CILT en InterAct International, “ELAN: Effects on the European Economy of Shortages of Foreign Language Skills in Enterprise,” (december 2006): 17.

²⁷ CILT en InterAct International, “ELAN,” 17.

²⁸ Hagen, “Mapping succesfull language use in international business,” 24.

²⁹ CILT en InterAct International, “ELAN,” 26.

³⁰ CILT en InterAct International, “ELAN,” 26.

³¹ De enquêtes zijn anoniem ingevuld. Alle namen van respondenten die genoemd worden in dit rapport zijn gefingeerde namen. Dit citaat is geen vertaling maar is de originele tekst.

³² Dit is geen vertaling, maar is de originele tekst.

bedrijven die deze dienstverlening niet aanbieden, minder effectief communiceren met hun klanten.³³ Maria, alumna neerlandistiek van de universiteit van Bologna, gebruikt haar kennis in haar contact met klanten:

“Het is essentieel om de taal van de klanten te kennen, om dichtbij de klanten te zijn. Steeds meer bedrijven zijn personen aan het zoeken die de taal van deze ‘kleine’ landen kennen om een directer contact met de klant te hebben.”³⁴

Een kwart van Maria’s studiegenoten werkt in de klantenservice of administratie en heeft regelmatig contact met Nederlandse en Vlaamse klanten, blijkt uit antwoorden op onze enquête. Uit de antwoorden kon niet opgemaakt worden of het hier alleen om operationele of ook om hogere functies gaat. Een kanttekening die daarbij moet worden geplaatst is dat er in de enquête werd gevraagd naar de eerste baan na afstuderen. Starters op de arbeidsmarkt hebben vaker als eerste baan een functie op een lager niveau of in een andere sector dan waar zij voor zijn opgeleid. Uit deze cijfers blijkt in ieder geval dat bedrijven de kennis van alumni neerlandistiek als nuttig beschouwen. Uit de enquête blijkt ook dat ongeveer 40% van de alumni neerlandistiek in Italië na zijn studie aan de slag gaat in het bedrijfsleven. Alumni geven aan hun kennis van het Nederlands voornamelijk te gebruiken tijdens gesprekken met klanten, handelaren en collega’s. Ze worden op allerlei functies ingezet, van directie tot marketeer tot gids.

In Italië zette 39% van de exportbedrijven vertalers en tolken in ter ondersteuning van hun buitenlandse handel binnen de EU.³⁵ In Nederland was dat 33% en in

België 57%.³⁶ Minder dan 10% van de alumni neerlandistiek gaat aan de slag als tolk of niet-literair vertaler. Alumni neerlandistiek vervullen deze functies bij Europese instellingen, overheden, vertaalbureaus of als zelfstandige. Het lijkt erop dat er kansen liggen voor vertalers en tolken bij exportbedrijven, maar er zijn helaas te weinig gegevens over deze groep om hierover uitspraken te doen.

Hoewel het Nederlands geen grote taal is in Italië, is er wel vraag naar neerlandici op de arbeidsmarkt, merken docenten, (oud)studenten, de Nederlandse ambassade en Vlaamse vertegenwoordiging. Ze geven hiervoor als reden dat het Nederlands in een nichemarkt ligt. Die niche is ontstaan doordat Nederland en Vlaanderen op economisch en Europees niveau belangrijke spelers zijn voor Italië. Het onderzoek van Hagen ondersteunt deze gedachte.³⁷ Volgens zijn onderzoek gebruiken bedrijven doorgaans het Engels wanneer zij een nieuwe exportmarkt betreden, ook wanneer het een niet-Engelstalig land betreft.³⁸ Als zij vervolgens handelsrelaties op willen zetten voor de lange termijn worden kennis van de taal en cultuur van het betreffende land belangrijker.³⁹ Aangezien Italië al langer een handelspartner is van Nederland en Vlaanderen, hebben veel bedrijven langetermijnhandelsrelaties. Tegelijkertijd zijn er weinig mensen op de Italiaanse arbeidsmarkt die het Nederlands beheersen. De helft van de alumni heeft voor het Nederlands gekozen juist omdat het Nederlands een kleine taal is. Dit geldt ook voor een derde van de huidige studenten. Zij waren nieuwsgierig naar deze kleine taal maar zagen ook economische kansen. Vandaar dat 37% van de alumni en 38% van de studenten hun studie en opgedane kennis als

³³ David Leslie en Hilary Russell, “The importance of foreign language skills in the tourism sector: A comparative study of student perceptions in the UK and continental Europe,” *Tourism Management* 27 (2006): 1399.

³⁴ Dit is geen vertaling maar is de originele tekst. De tekst is geschreven door alumnus 5 van de universiteit van Bologna.

³⁵ CILT en InterAct International, “ELAN,” 31.

³⁶ CILT en InterAct International, “ELAN,” 31.

³⁷ Hagen, “Mapping succesfull language use in international business,” 27.

³⁸ Hagen, “Mapping succesfull language use in international business,” 27.

³⁹ Hagen, “Mapping succesfull language use in international business,” 27.

economisch waardevol zien. Een docent aan de universiteit van Triëst vertelt:

“Al de studenten die Nederlands hebben gestudeerd vinden onmiddellijk een job.”

Alle alumni neerlandistiek die in Italië, Vlaanderen en Nederland werkzaam zijn, betalen belasting en dragen zo bij aan de economieën van die landen. Bovendien zorgt een deel van hen voor kwalitatief betere handelsrelaties tussen bedrijven in de Nederland, Vlaanderen en Italië. Die goede relaties kunnen zich vertalen in winstgevendere handel voor alle drie de landen. Het is namelijk wetenschappelijk aangetoond dat er een correlatie is tussen de inzet van talenkennis door een exportbedrijf en zijn omzet.⁴⁰ De economische opbrengsten die Nederland, Vlaanderen en Italië te danken hebben aan neerlandici uit Italië, zijn opgenomen in de eerdergenoemde import- en exportbedragen. In een nadere economische analyse zou een schatting van de bijdrage van neerlandici kunnen worden gemaakt. De kans is groot dat die economische bijdrage hoger is dan de investeringen die de Nederlandse en Vlaamse overheden doen in de neerlandistiek. Nederland en Vlaanderen geven namelijk jaarlijks een zeer bescheiden bijdrage van rond de € 85 per student neerlandistiek.⁴¹

Kansen

Zo'n 40% van de alumni geeft aan zijn kennis van de Nederlandse taal en/of cultuur te gebruiken in zijn werk. Daaruit blijkt dat meer dan 40% van de alumni banen hebben waarvoor kennis van het Nederlands relevant of zelfs vereist is. Uit onderzoek blijkt dat een deel van de exportbedrijven vooral op het Engels leunt.⁴² Als Engels de voertaal is in een bedrijf, denkt

men vaak binnen bedrijven dat kennis van het Nederlands niet nodig is. Uit eerdergenoemde onderzoeken blijkt echter dat talenkennis van werknemers veel op kan leveren voor bedrijven. Als meer bedrijven bekend zijn met de voordelen van personeel dat Nederlands spreekt en de Nederlandstalige cultuur kent, kan dit de vraag naar neerlandici vergroten.

De kansen die alumni neerlandistiek hebben als niet-literair vertaler, tolk of ondertitelaar zijn nog onduidelijk. De markt voor technisch vertalen is groter en winstgeverder dan die voor literair vertalen, juist daarom is informatie over deze markt waardevol. Deze informatie is relevant voor studenten die dergelijke beroepen willen gaan vervullen. Dit zou verder onderzocht kunnen worden.

Mogelijke acties

- De afdelingen neerlandistiek kunnen contacten leggen met het bedrijfsleven en/of bestaande relaties versterken om de voordelen van neerlandici als personeel onder de aandacht te brengen.
- De afdelingen neerlandistiek kunnen hun studenten meer voorlichten over hun baankansen en mogelijke beroepen in het bedrijfsleven.
- De Nederlandse ambassade en Vlaamse vertegenwoordiging zouden de voordelen van Italiaans en Nederlandssprekend personeel bij hun bedrijvenrelaties in Italië onder de aandacht kunnen brengen.
- De Nederlandse ambassade en Vlaamse vertegenwoordiging zouden hun netwerk in kunnen zetten om afdelingen neerlandistiek in contact te brengen met bedrijven waar vraag is naar Nederlandssprekend personeel of die vraag zou kunnen ontstaan.
- De Taalunie kan grote internationale en/of Nederlandse en Vlaamse bedrijven benaderen om hen bewust te maken van de aanwezigheid van

⁴⁰ Hagen, "Mapping succesfull language use in international business," 24.

⁴¹ Dit bedrag is berekend door de uitgaven van de Taalunie en het CNaVT voor de neerlandistiek te delen door het aantal studenten van ondersteunde neerlandistiek afdelingen.

⁴² Hagen, "Mapping succesfull language use in international business," 27.

neerlandici in het buitenland en hun mogelijkheden voor het bedrijfsleven bespreken.

- De Taalunie zou verder veldonderzoek kunnen doen naar de niet-literaire vertaalsector in samenwerking met partners uit het veld. Samen zouden zij gegevens over de vraag naar en het aanbod van niet-literaire vertalers, tolken en ondertitelaars structureel in kaart kunnen brengen.
- Als hieraan behoefte is, kan de Taalunie een nadere analyse maken van de 'opbrengsten' van neerlandici voor het bedrijfsleven in Nederland, Vlaanderen en Italië.
- De Taalunie kan samen met partners stimuleren dat de rol van talenkennis in het bedrijfsleven nog beter in kaart wordt gebracht. Op basis hiervan kan zij met andere (Europese) organisaties werken aan bewustwording van het belang van meertaligheid voor de economie.
- Overheden zouden meer aandacht moeten hebben voor het belang van kennis van meerdere talen en hiervoor een talenbeleid ontwikkelen. De Taalunie kan helpen dit onderwerp op de agenda te plaatsen.

Een uitwerking van een aantal aanbevelingen tot concrete acties is te vinden in Bijlage C.

3.2 Toerisme

De Nederlandse taal en cultuur speelt een evidente rol in de toerismesector in Italië, Nederland en Vlaanderen. Nederlanders en Vlamingen brengen graag hun vakantie door in Italië. Maar ook Italianen spenderen graag hun tijd en geld in Nederland en Vlaanderen. In 2017 was Italië het zesde herkomstland van reizigers in Nederland. ⁴³ Toen hebben 266.000 Italianen een vakantie doorgebracht in Nederland. ⁴⁴ De komst van Italiaanse toeristen in Nederland brengt de Nederlandse

economie naar schatting € 230 miljoen per jaar op. ⁴⁵ In Vlaanderen vormen Italianen de achtste toeristengroep in grootte. ⁴⁶ In 2018 hebben 218.160 Italianen hun vakantie doorgebracht in Vlaanderen. ⁴⁷ Daarmee zijn zij ook een interessante inkomstenbron voor Vlaanderen.

Nederlanders brachten op hun beurt 1.464.000 vakanties door in Italië in 2017. ⁴⁸ Per buitenlandse vakantie (naar een willekeurig land) geven Nederlanders gemiddeld € 785 uit. ⁴⁹ Daarmee leveren Nederlandse toeristen behoorlijk wat geld op voor de Italiaanse economie en creëren ze werkgelegenheid. Er zijn geen cijfers beschikbaar over het aantal Vlamingen dat op vakantie ging naar Italië. In 2016 verbleven 224.762 Belgen voor een vakantie in Italië. ⁵⁰ De Nederlandse en Vlaamse economie profiteren ook van de vakanties die inwoners boeken naar Italië. Denk aan Nederlandse/Vlaamse reisbureaus, vliegvelden en andere bedrijven die producten voor vakanties naar Italië aanbieden. De precieze opbrengsten hiervan zijn onbekend. Daarnaast bevordert toerisme culturele uitwisseling. Nederlanders, Vlamingen en Italianen komen met elkaar in contact en maken kennis met een andere taal en cultuur. Een deel van de toeristen is geïnteresseerd in de lokale cultuur en zoekt die ook actief op. ⁵¹ Deze culturele uitwisseling kan hun blik verbreden en leiden tot meer begrip. ⁵²

⁴⁵ NBTC Holland Marketing, "Marketscan Italië 2018," 10.

⁴⁶ Toerisme Vlaanderen, "Toerisme in kerncijfers: editie 2018," (2018): 11, https://www.toerismevlaanderen.be/sites/toerismevlaanderen.be/files/assets/publication/TVL_KERNCIJFERS_2018_NL_LR.pdf

⁴⁷ Toerisme Vlaanderen, "Toerisme in kerncijfers: editie 2018," 11.

⁴⁸ NRIT Media, Centraal Bureau voor de Statistiek, NBTC Holland Marketing en Centre of Expertise Leisure, Tourism & Hospitality, "Trendrapport toerisme, recreatie en vrije tijd 2017," (2017): 210.

⁴⁹ NRIT Media, Centraal Bureau voor de Statistiek, NBTC Holland Marketing en Centre of Expertise Leisure, Tourism & Hospitality, "Trendrapport toerisme, recreatie en vrije tijd 2017," (2017): 217.

⁵⁰ Data verstrekt door de Vlaamse vertegenwoordiging in Italië.

⁵¹ Stephen Wearing en Simone Grabowski, "Volunteer tourism and Intercultural exchange: Exploring the 'other' in this experience," in *Volunteer Tourism: Theory Framework to Practical Applications*, ed. Angela Benson (Routledge, 2011): 1.

⁵² Stephen Wearing en Simone Grabowski, "Volunteer tourism and Intercultural exchange," 1; Nuffic, "Internationalisering in beeld 2018: Feiten en cijfers uit het onderwijs," (2018): 1-145.

⁴³ NBTC Holland Marketing, "Marketscan Italië 2018," 6.

⁴⁴ NBTC Holland Marketing, "Marketscan Italië 2018," 7.

Vaak wordt aangenomen dat Engels volstaat als lingua franca in de toerismesector. Werkgevers in de toerismesector geven echter aan dat lang niet alle toeristen (goed) Engels spreken.⁵³ Uitgebreid EU-onderzoek ondersteunt deze constatering. Uit dat onderzoek blijkt namelijk dat in 2004 slechts 47% van de inwoners van de Europese Unie Engels sprak.⁵⁴ Dat percentage is inclusief de inwoners van het Verenigd Koninkrijk en Ierland.⁵⁵ Hoewel het onderzoek verouderd is, geeft het wel aan dat kennis van het Engels -ook in 2017- niet zo wijdverspreid was in de Europese Unie als vaak wordt gedacht. Een deel van de Italiaanse toeristen die naar Nederland en Vlaanderen komen en een deel van de Nederlandse en Vlaamse toeristen die Italië bezoeken, spreken dus geen of weinig Engels. Uit onderzoek blijkt dat toegankelijke informatie en een vriendelijke behandeling bepalend zijn voor de waardering van een vakantieland door toeristen.⁵⁶ Een eerste stap in het toegankelijk maken van het aanbod voor toeristen is het vertalen van informatiemateriaal naar verschillende talen.⁵⁷ Daarnaast maakt begeleiding van toeristen in hun moedertaal een positieve en gastvrije indruk, is de ervaring van reisorganisaties.⁵⁸ Bovendien kunnen reisleiders hun brugfunctie tussen het vakantieland en de bezoekers beter vervullen wanneer zij de lokale taal

⁵³ Brigitte Ars, Esmé Visser en Ton Vermeulen, "Kijk, de toerist van morgen!" *NRIT Magazine*, 2010, 26.

⁵⁴ David Leslie en Hilary Russell, "The importance of foreign language skills in the tourism sector," 1399.

⁵⁵ David Leslie en Hilary Russell, "The importance of foreign language skills in the tourism sector," 1399.

⁵⁶ Brigitte Ars, Esmé Visser en Ton Vermeulen, "Kijk, de toerist van morgen!" 26; David Leslie en Hilary Russell, "The importance of foreign language skills in the tourism sector," 1399.

⁵⁷ Brigitte Ars, Esmé Visser en Ton Vermeulen, "Kijk, de toerist van morgen!" 26; David Leslie en Hilary Russell, "The importance of foreign language skills in the tourism sector," 1399.

⁵⁸ Dominique Vanneste, Steven Huyghe, Kaat Vandensavel, en Katrien Vanginderachter, "Languages and aspects of tourism education and training in Flanders (Belgium)" *Scottish Languages Review Issue* 19, (Lente 2009): 31-32; Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen, "Beroepsprofiel gids," (2002); Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen, "Beroepsprofiel reisleider," (2002); David Leslie en Hilary Russell, "The importance of foreign language skills in the tourism sector," 1399.

spreken.⁵⁹ Toeristen die met een positieve indruk hun vakantiebestemming verlaten, verspreiden dat beeld via mond-tot-mond reclame en zijn eerder geneigd terug te keren.⁶⁰ Kennis van verschillende talen wordt dus belangrijk en waardevol geacht door reisorganisaties en onderzoekers omdat deze bijdraagt aan een tevreden bezoek van toeristen en daarmee indirect leidt tot financiële opbrengsten.⁶¹

Alumni neerlandistiek kunnen hun kennis inzetten om een brug te slaan tussen toeristen uit Italië, Nederland en Vlaanderen. Zij kunnen Italiaanse, Nederlandse en Vlaamse toeristen te woord staan tijdens rondleidingen, bij reisbureaus, de VVV, in hotels, restaurants etc. in Nederland, Vlaanderen of Italië. Ook kunnen zij informatiemateriaal vertalen naar het Nederlands of Italiaans. Na hun afstuderen is bijna 10% van de alumni werkzaam in het toerisme in Italië, Nederland en Vlaanderen. Ze vervullen meestal functies als gids of als receptionist. Ricardo, alumnus van de universiteit in Padua, vertelt over zijn werk in de toerismesector in Italië:

*"Als oudere toeristen die alleen Nederlands spreken, hulp nodig hebben bij het Infopoint, ben ik de enige tot wie ze zich kunnen wenden"*⁶²

Kennis van vreemde talen is essentieel voor een land als het zich wil positioneren als een land waar toeristen met alle moedertalen welkom zijn.⁶³ Italianen die Nederlands spreken, kunnen in de toeristenbranche

⁵⁹ Dominique Vanneste et al., "Languages and aspects of tourism education," 31-32.

⁶⁰ David Leslie en Hilary Russell, "The importance of foreign language skills in the tourism sector," 1399.

⁶¹ Brigitte Ars, Esmé Visser en Ton Vermeulen, "Kijk, de toerist van morgen!" 26; Dominique Vanneste et al., "Languages and aspects of tourism education," 31-32; David Leslie en Hilary Russell, "The importance of foreign language skills in the tourism sector," 1399.

⁶² Deze tekst is een vertaling van een uitspraak van alumnus 9 van de universiteit van Padua. De originele tekst luidt: "Se dei turisti anziani che parlano solo Neerlandese hanno bisogno di aiuto in Infopoint, sono l'unica a cui possono rivolgersi"

⁶³ Dominique Vanneste et al., "Languages and aspects of tourism education," 33.

bijdragen aan een tevreden bezoek van Italiaanse toeristen aan Nederland of Vlaanderen, en Nederlandse en Vlaamse toeristen aan Italië. Tevreden toeristen zijn waardevol. Ze verspreiden een positief beeld over de vakantiebestemming onder hun familie en vrienden.⁶⁴ Bovendien zijn ze eerder geneigd terug te keren.⁶⁵ Dit positieve imago brengt meer toerisme en daarmee ook meer geld op.⁶⁶ Zowel de Nederlandse en Vlaamse als Italiaanse economie profiteren van meer toerisme in de drie landen, omdat zij allen bedrijven huisvesten die verdienen aan in- en uitgaand toerisme. Alumni neerlandistiek bevorderen dus een tevreden bezoek van toeristen én vergroten de opbrengsten van de toerismesector in Italië, Nederland en Vlaanderen. Deze opbrengsten kunnen we vergroten door méér Italiaanse studenten op te leiden in de neerlandistiek. De Taalunie ziet het daarom als een gemiste kans dat Nederland en Vlaanderen relatief weinig investeren in opleidingen neerlandistiek in Italië.

Kansen

Gezien de wereldwijde groei, kan men aannemen dat het toerisme tussen Nederland, Vlaanderen en Italië zal toenemen. Sinds 2017 groeit het toerisme in Europa namelijk met 7% per jaar.⁶⁷ De jaren daarvoor was dat rond de 4%.⁶⁸ De groei van toerisme biedt kansen voor bedrijven en alumni. Bedrijven in Nederland, Vlaanderen en Italië kunnen inspelen op de groei door meer vakanties aan te bieden naar Italië of Nederland of Vlaanderen en meer mensen aan te nemen die zowel

⁶⁴ Brigitte Ars, Esmé Visser en Ton Vermeulen, "Kijk, de toerist van morgen!" 24.

⁶⁵ Brigitte Ars, Esmé Visser en Ton Vermeulen, "Kijk, de toerist van morgen!" 25; NBTC Holland Marketing, "Marketscan Italië 2018," 7.

⁶⁶ Brigitte Ars, Esmé Visser en Ton Vermeulen, "Kijk, de toerist van morgen!" 24-26.

⁶⁷ UNWTO World Tourism Organization, "2017 International Tourism Results: the highest in seven years," 15 januari, 2018, <http://media.unwto.org/press-release/2018-01-15/2017-international-tourism-results-highest-seven-years>; UNWTO World Tourism Organization, "International Tourism Maintains Strong Momentum," 10 oktober, 2018, <http://www2.unwto.org/press-release/2018-10-09/international-tourism-maintains-strong-momentum>

⁶⁸ UNWTO World Tourism Organization, "2017 International Tourism Results"

Nederlands als Italiaans spreken en verstand hebben van de culturen. Over het algemeen zijn reisorganisaties immers van mening dat het waardevol is om personeel aan te nemen dat toeristen in hun moedertaal te woord kan staan.⁶⁹ Een kleine groep studenten (9%) geeft aan dat zij na de studie graag in de toerismesector wil gaan werken. De mogelijkheden van deze sector voor studenten en alumni zijn zeker het onderzoeken waard.

Mogelijke acties

- De afdelingen neerlandistiek kunnen hun studenten voorlichten over de kansen die zij hebben in de toerismesector.
- De afdelingen kunnen studenten voorbereiden op werk in de toerismesector door woordenschat en mondelinge en schriftelijke communicatie die relevant is voor de toerismesector te behandelen in de les.
- De afdelingen neerlandistiek kunnen hun netwerk uitbreiden door daar reisbureaus en andere partijen in de toerismesector aan toe te voegen. Bij die partijen kunnen ze de voordelen van neerlandici als personeel voorleggen.
- De Nederlandse ambassade en Vlaamse vertegenwoordiging zouden de voordelen van Italiaans en Nederlandssprekend personeel bij hun contacten in Italië onder de aandacht kunnen brengen.
- De Nederlandse ambassade en Vlaamse vertegenwoordiging zouden hun netwerk in kunnen zetten om afdelingen neerlandistiek in contact te brengen met toerismebedrijven waar vraag is naar Nederlandssprekend personeel of die vraag zou kunnen ontstaan.

⁶⁹ Brigitte Ars, Esmé Visser en Ton Vermeulen, "Kijk, de toerist van morgen!" 26; Dominique Vanneste et al., "Languages and aspects of tourism education," 31-32; David Leslie en Hilary Russell, "The importance of foreign language skills in the tourism sector," 1399.

- De Taalunie kan samen met afdelingen neerlandistiek verder verkennen welke kansen er liggen voor alumni neerlandistiek in de toerismesector.
- De Taalunie kan afdelingen neerlandistiek ondersteunen bij het onder de aandacht brengen van de voordelen van Italiaans en Nederlandssprekend personeel bij bedrijven in de toerismesector in Italië, Nederland en Vlaanderen. Dit kan bijvoorbeeld door promotiemateriaal aan te leveren.
- De Taalunie kan contact leggen met organisaties in Nederland en Vlaanderen die op de Italiaanse toerismemarkt werken om hen bewust te maken van de rol die alumni neerlandistiek in hun werk kunnen spelen.

Een uitwerking van een aantal aanbevelingen tot concrete acties is te vinden in Bijlage C.

3.3 Kunst en cultuur

Italië is een land dat een rijke cultuur en geschiedenis heeft. Toch hebben ook de Nederlandse en Vlaamse cultuur een plekje veroverd in de Italiaanse samenleving. Italië was het zevende exportland van Nederlandse kunst en cultuur in 2017.⁷⁰ Zo zijn er in dat jaar 103 theatervoorstellingen in Italië uitgevoerd door Nederlandse makers.⁷¹ Bovendien hebben er 75 filmvertoningen van Nederlandse films plaatsgevonden in 2017.⁷² In hetzelfde jaar hebben Nederlandse artiesten 130 muziekoptredens gegeven in Italië.⁷³ Daarnaast is er in Italië muziek van Nederlandse artiesten online beluisterd en gekocht. Italië is de zesde grootste afnemer van Nederlandse muziek.⁷⁴ Voor

zover bekend zijn er geen Nederlandstalige nummers opgenomen in Italiaanse hitlijsten. Gezien de artiesten die afreizen naar Italië, worden waarschijnlijk vooral niet-Nederlandstalige nummers van Nederlandse artiesten beluisterd in Italië. Tot slot hebben Nederlandse kunstenaars 286 andere kunstuitingen uitgevoerd in Italië in 2017.⁷⁵ Hieronder vallen o.a. architectuur, literatuur en beeldende kunst. Literatuur wordt uitgebreider besproken in de volgende paragraaf.

Ook de Vlaamse cultuursector was aanwezig in Italië. In 2017 vonden er 41 opvoeringen plaats van Vlaamse podiumkunstegezelschappen en –kunstenaars.⁷⁶ Het aantal vertoningen van Vlaamse films is onbekend. Daarnaast hebben 48 Belgische artiesten 104 concerten gegeven.⁷⁷ Gegevens over Vlaamse artiesten zijn niet beschikbaar. Ook vonden er in ieder geval 3 solotentoonstellingen van 3 Vlaamse beeldend kunstenaars plaats in Italië in 2017 en verbleven minimaal 9 kunstenaars in een residentie om nieuw werk te ontwikkelen.⁷⁸ Daarnaast hebben er allerlei samenwerkingsverbanden plaatsgevonden tussen Vlaamse en Italiaanse kunstinstellingen in Vlaanderen en Italië zoals tussen het Museum voor Schone Kunsten in Gent en Galleria degli Uffizi, Palazzo Barberini en de Galleria Borghese.⁷⁹

De Nederlandse taal en cultuur hebben ook een structurele plek in de Italiaanse samenleving dankzij de groep Nederlandstalige migranten die in Italië woont. In 2017 woonden er 13.263 Nederlandse migranten en

⁷⁰ Dutch Culture, “Buitengaats,”

⁷¹ Data verstrekt door Kunstenpunt; Simon Leenknecht, Christel de Brandt en Tom Ruetten, “The only way is up? Een cijferanalyse van de internationalisering van de productie en de spreiding van de Vlaamse podiumkunsten (2000-2016)” (2017), <https://s3.amazonaws.com/kunstenpunt.f.mrhenry.be/2017/09/The-only-way-is-up-Een-cijferanalyse-van-de-internationalisering-van-de-productie-en-de-spreiding-van-de-Vlaamse-podiumkunsten-2000-2016.pdf>

⁷² Data verstrekt door Kunstenpunt; Simon Leenknecht, Christel de Brandt en Tom Ruetten, “The only way is up?”

⁷³ Data verstrekt door Vlaamse vertegenwoordiging en Kunstenpunt.

⁷⁴ Data verstrekt door de Vlaamse vertegenwoordiging.

⁷⁰ “Buitengaats,” Dutch Culture, laatst gewijzigd op 23 juli, 2018, <https://dutchculture.nl/nl/events/events-worldwide>

⁷¹ Dutch Culture, “Buitengaats,”

⁷² Dutch Culture, “Buitengaats,”

⁷³ Dutch Culture, “Buitengaats,”

⁷⁴ Data verstrekt door de Nederlandse ambassade in Italië.

47.209 Belgische migranten in Italië.⁸⁰ Gegevens over Vlaamse migranten ontbreken. Met uitzondering van de Belgen die geen Nederlands spreken, namen de migranten de Nederlandse taal en cultuur met zich mee toen zij zich in Italië vestigden.

De Nederlandse en Vlaamse overheid hebben belang bij de culturele uitwisseling tussen Nederland, Vlaanderen en Italië. Beide landen beschouwen Italië als prioriteitsland in hun internationale cultuurbeleid.⁸¹ Het internationale cultuurbeleid van zowel Nederland als Vlaanderen heeft drie doelen: de eigen cultuursector versterken, de eigen cultuur verspreiden en diplomatieke betrekkingen bevorderen.⁸²

De Nederlandse en Vlaamse overheid ondersteunen de export van Nederlandse en Vlaamse cultuur naar Italië dus actief omdat deze banen creëert in de cultuursector.⁸³ Bovendien leidt deze uitwisseling tot culturele verrijking en versterking van de sector.⁸⁴ Ook Italië profiteert financieel en inhoudelijk van de culturele handel. De exacte financiële opbrengsten zijn onbekend.

⁸⁰ United Nations, Department of Economic and Social Affairs, "Trends in International Migrant Stock: Migrants by Destination and Origin," (2017); United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division, "World Population Prospects: The 2017 Revision," (2017).

⁸¹ "Internationaal cultuurbeleid," Vlaamse overheid, bezocht op 13 maart, 2019, <https://cjsm.be/cultuur/themas/internationaal-cultuurbeleid>; "Prioriteiten internationaal cultuurbeleid," Rijksoverheid, bezocht op 13 maart, 2019, <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/internationale-culturele-samenwerking/internationaal-cultuurbeleid/prioriteiten-internationaal-cultuurbeleid>

⁸² Hoewel Nederland en Vlaanderen ieder een eigen internationaal cultuurbeleid voeren, zijn er veel overeenkomsten. De doelstellingen die besproken worden in dit hoofdstuk komen allen in eenzelfde of iets andere formulering voor in het internationaal cultuurbeleid van Nederland en Vlaanderen.; Rijksoverheid, "Prioriteiten internationaal cultuurbeleid."; Vlaamse overheid, "Internationaal cultuurbeleid."

⁸³ Gerard Marlet en Joost Poort, *De waarde van cultuur in cijfers* (Utrecht: Atlas voor gemeenten, 2011), 1-69; Rijksoverheid, "Prioriteiten internationaal cultuurbeleid."; Vlaamse overheid, "Internationaal cultuurbeleid."

⁸⁴ Rijksoverheid, "Prioriteiten internationaal cultuurbeleid."; Vlaamse overheid, "Internationaal cultuurbeleid."

Culturele activiteiten in Italië dragen bij aan de verspreiding van de Nederlandse en Vlaamse cultuur en –in mindere mate– verspreiding van de Nederlandse taal. Cultuur heeft een intrinsieke waarde, daarom is het waardevol als de Nederlandse en Vlaamse cultuur zich verspreidt over andere landen, zoals Italië. Om die reden ondersteunen Nederland en Vlaanderen de culturele export naar Italië. Via onze cultuur worden Nederlandse en Vlaamse waarden als tolerantie, vrijheid van meningsuiting en emancipatie overgebracht.⁸⁵ Hoewel deze principes ook in Italië bekend zijn, wordt in iedere cultuur weer anders met deze waarden omgegaan. Het is waardevol als mensen met verschillende culturen in aanraking komen omdat dit ertoe leidt dat zij met een bredere blik naar de wereld kijken en beter geïnformeerd hun mening vormen.⁸⁶ Culturele uitwisseling creëert zo meer begrip.⁸⁷

Tot slot bevordert culturele uitwisseling tussen Nederland, Vlaanderen en Italië de diplomatieke betrekkingen tussen de landen. Hierover zegt de Vlaamse vertegenwoordiger in Rome:

"Kunst en cultuur vormen een medium om de banden tussen beide landen te versterken, alsook het gevoel van een gemeenschappelijk verleden en gelijke waarden."

Culturele uitwisseling en culturele diplomatie helpen bij het overbruggen van culturele afstanden.⁸⁸ Culturele diplomatie wordt daarom actief ingezet door zowel Nederland als Vlaanderen. Nederland en Vlaanderen zetten culturele diplomatie in om te komen tot een dialoog, gebaseerd op wederzijds respect en met oog

⁸⁵ Rijksoverheid, "Prioriteiten internationaal cultuurbeleid."; Vlaamse overheid, "Internationaal cultuurbeleid."

⁸⁶ Nuffic, "Internationalisering in beeld 2018: Feiten en cijfers uit het onderwijs," (2018): 1-145.

⁸⁷ Gerard Marlet en Joost Poort, *De waarde van cultuur in cijfers*, 58; Nuffic, "Internationalisering in beeld 2018," 1-145; Rijksoverheid, "Prioriteiten internationaal cultuurbeleid"; Vlaamse overheid, "Internationaal cultuurbeleid."

⁸⁸ Gerard Marlet en Joost Poort, *De waarde van cultuur in cijfers*, 58; Nuffic, "Internationalisering in beeld 2018," 1-145; Rijksoverheid, "Prioriteiten internationaal cultuurbeleid"; Vlaamse overheid, "Internationaal cultuurbeleid."

voor cultuurverschillen.⁸⁹ Goede culturele diplomatie draagt bij aan een positief beeld over Nederland en Vlaanderen en neemt handelsbelemmeringen weg.⁹⁰ 18% van de exportbedrijven in Europa geeft aan last te hebben van cultuurverschillen in handelsrelaties.⁹¹ Culturele diplomatie kan dat probleem positief beïnvloeden.

Studenten, alumni en docenten neerlandistiek hebben op verschillende manieren een positieve invloed op de positie van de Nederlandse en Vlaamse cultuur in Italië. Ten eerste vormen zij een kleine maar interessante afzetmarkt voor Nederlandse en Vlaamse kunstenaars. Ze nemen regelmatig deel aan culturele activiteiten zoals conferenties, filmvertoningen, tentoonstellingen, workshops over de Nederlandse en Vlaamse cultuur, en andere evenementen. Doordat zij zo vaak deelnemen aan culturele activiteiten, leveren (oud)studenten en docenten een (kleine) bijdrage aan het succes van de export van de Nederlandse en Vlaamse cultuur in Italië. Op die manier versterken zij indirect de cultuursector in Vlaanderen en Nederland.

Alumni en afdelingen neerlandistiek dragen ook bij aan de verspreiding van de Nederlandse en Vlaamse cultuur. Studenten die neerlandistiek gestudeerd hebben, blijven hun enthousiasme voor de cultuur uitdragen, vertellen ze in onze enquête. Ze zijn ‘ambassadeurs’ van de Nederlandse en Vlaamse cultuur. Dit doen zij onder andere door lezingen en andere culturele avonden te organiseren over Nederland of Vlaanderen. De afdelingen neerlandistiek zelf zijn op cultureel gebied zeer actief. Op de vraag wat zij op dit gebied doen, antwoordden zij onder andere gastlezingen, workshops over de Nederlandse en Vlaamse cultuur, boekpresentaties, uitstapjes naar musea, ‘culturele

middagen’ en meer te organiseren. Op hun uitnodiging hebben al verscheidene schrijvers een tournee gehouden door Italië. Ook vertellen studenten en docenten enthousiast over de Nederlandse en Vlaamse cultuur aan andere studenten, familie en vrienden. Student Laura aan de universiteit van Napels is dit eveneens van plan:

“Ik hoop mijn kennis te gebruiken om de Nederlandse taal en cultuur meer bekendheid te geven in Italië.”⁹²

Het ambassadeurschap van studenten en afdelingen neerlandistiek is heel waardevol voor Nederland en Vlaanderen. Zij brengen het Nederlandse en Vlaamse gedachtegoed op een positieve manier over aan andere Italianen en vervullen op die manier een van de doelstellingen van het Nederlandse en Vlaamse internationaal cultuurbeleid, zijnde het verspreiden van de eigen cultuur.

De verspreiding van de Nederlandse en Vlaamse cultuur kan de voedingsbodem zijn voor meer geïnteresseerden in onze taal en cultuur. Voor 26% van de alumni en 35% van de huidige studenten was de cultuur namelijk een reden om Nederlands te gaan studeren. Dit gold ook voor student Monica van de universiteit van Napels, die enthousiast vertelt:

“De studie van de Nederlandse cultuur opent je geest en je hart: je leert toleranter te zijn en meer respect voor anderen en voor de omgeving te hebben.”⁹³

Veel (oud-)studenten neerlandistiek beschouwen Nederland als een fascinerend land, dat over een aantrekkelijke taal, cultuur, geschiedenis en literatuur beschikt. Vlaanderen wordt veel minder vaak expliciet genoemd. Dit kan komen doordat studenten met ‘Nederlands’ soms ook ‘Vlaams’ bedoelen. Aan de

⁸⁹ Rijksoverheid, “Prioriteiten internationaal cultuurbeleid.”; Vlaamse overheid, “Internationaal cultuurbeleid.”

⁹⁰ Gerard Marlet en Joost Poort, *De waarde van cultuur in cijfers*, 58; Rijksoverheid, “Prioriteiten internationaal cultuurbeleid”; Vlaamse overheid, “Internationaal cultuurbeleid.”

⁹¹ CILT en InterAct International, “ELAN,” 22.

⁹² Dit is geen vertaling maar is de originele tekst. De tekst is geschreven door student 26 van de universiteit van Napels.

⁹³ Dit is geen vertaling maar is de originele tekst. De tekst is geschreven door student 9 van de universiteit van Napels.

interesse van studenten in cultuur wordt voldaan tijdens de opleiding, zo blijkt uit de waardering. 67% van de alumni en 53% van de studenten vindt hun studie waardevol omdat het hen persoonlijke en culturele verrijking heeft gebracht. De culturele verrijking van studenten neerlandistiek is waardevol op zichzelf omdat zij hierdoor leren op een andere manier naar de wereld te kijken. Dit verruimt hun blik en is onderdeel van hun zelfontplooiing.

Ook kunnen alumni in bepaalde mate culturele afstanden tussen bedrijven overbruggen. Met hun kennis van de Nederlandse, Vlaamse en Italiaanse cultuur kunnen alumni handelsbelemmeringen wegnemen die zijn ontstaan door cultuurverschillen. Cultuurverschillen staan handelsrelaties nog regelmatig in de weg, zo blijkt uit onderzoek.⁹⁴ Alumni kunnen, net als in de commerciële handel, goede contacten tot stand brengen tussen culturele instellingen in Nederland, Vlaanderen en Italië. Op deze wijze kunnen alumni een bloeiende (culturele) handel tussen de drie landen stimuleren. De alumni dragen zo positief bij aan doelstelling 1 en 3 van het cultuurbeleid van Nederland en Vlaanderen, namelijk het versterken van de nationale cultuursector en het bevorderen van diplomatieke relaties.

Nederland en Vlaanderen profiteren van de verschillende manieren waarop neerlandici een rol spelen in het cultureel verkeer tussen Nederland en Italië en Vlaanderen en Italië. Dat is voornamelijk geen economisch gewin maar een culturele winst: de verspreiding van onze cultuur en interactie tussen de Vlaamse, Nederlandse en Italiaanse cultuur. Tegelijkertijd leveren Nederland en Vlaanderen maar een zeer geringe, flankerende bijdrage aan het opleiden van neerlandici in Italië. Het merendeel van de investeringen in de opleiding neerlandistiek komt van de universiteiten zelf, en dus van de Italiaanse overheid. Dat is overigens bij talenstudies in Nederland en

Vlaanderen ook het geval. Maar uit een vergelijkende studie die de Taalunie liet uitvoeren, blijken andere landen zoals Duitsland en Portugal over het algemeen meer te investeren in het buitenlandse onderwijs van hun taal en cultuur.⁹⁵

Kansen

Afdelingen neerlandistiek zijn zowel actieve deelnemers als organisatoren van evenementen voor de Nederlandse en Vlaamse cultuur. Uit dit onderzoek blijkt dat er veel culturele activiteiten in Italië worden georganiseerd. Het is niet duidelijk of afdelingen altijd op de hoogte zijn van de activiteiten die plaatsvinden in hun omgeving. De Nederlandse ambassade en Vlaamse vertegenwoordiging kunnen een brugfunctie vervullen tussen afdelingen neerlandistiek en de culturele sector in Italië. Als afdelingen hierover (nog) beter geïnformeerd zijn, kunnen zij effectiever gebruikmaken van het cultureel aanbod. Wellicht kunnen zij in bepaalde gevallen, in plaats van zelf activiteiten te organiseren, deelnemen aan de culturele activiteiten die al georganiseerd worden. Dit zou een kostenbesparing kunnen opleveren.

Uit de afgenomen enquête bleek dat het culturele aspect van opleidingen neerlandistiek een grote aantrekkingskracht heeft op studenten. Afdelingen neerlandistiek kunnen dit in hun voordeel gebruiken. Door meer aandacht op de Nederlandstalige cultuur te vestigen, kunnen zij meer studenten overtuigen om Nederlands te gaan studeren. De Taalunie zou afdelingen kunnen ondersteunen om nog meer aan te sluiten op de culturele promotieactiviteiten van afdelingen zodat zij een meer systematische bijdrage kunnen leveren aan het internationale cultuurbeleid van Nederland en Vlaanderen.

Afgestudeerde neerlandici kunnen een positieve invloed hebben op culturele handelsrelaties. Desondanks werken nog weinig alumni in de cultuursector en/of in

⁹⁴ CILT en InterAct International, "ELAN,"22.

⁹⁵ Lees hiervoor de beleidsvergelijking van de Taalunie.

dergelijke functies. Om erachter te komen hoe dit komt, is meer onderzoek nodig.

Mogelijke acties

- Afdelingen neerlandistiek kunnen de populariteit van kunst en cultuur uit Nederland en Vlaanderen benutten om studenten te werven. Wellicht kunnen de Taalunie, de Nederlandse ambassade en Vlaamse vertegenwoordiging hen daarin ondersteunen.
- Afdelingen kunnen studenten nog beter voorlichten over de functies die zij kunnen vervullen in de culturele sector.
- De Nederlandse ambassade en Vlaamse vertegenwoordiging kunnen in samenwerking met Dutch culture en Kunstenpunt afdelingen uitgebreider informeren over de Nederlandse en Vlaamse culturele activiteiten die er in het land plaatsvinden.
- De Taalunie kan een verkenning uitvoeren met de Nederlandse ambassade en Vlaamse vertegenwoordiging naar de rol die studenten, docenten en alumni neerlandistiek kunnen spelen in de culturele diplomatie tussen Nederland, Vlaanderen en Italië. Studenten, docenten en alumni kunnen bijvoorbeeld een rol spelen bij (staats)bezoeken van politici, regeringen en koninklijke families en handelsmissies.

Een uitwerking van een aantal aanbevelingen tot concrete acties is te vinden in Bijlage C.

3.4 Literatuur

Vertaalde Nederlandse literatuur heeft een kleine maar vaste plaats verworven op de Italiaanse boekenmarkt. Ieder jaar worden er gemiddeld 30 Nederlandstalige literaire werken naar het Italiaans vertaald.⁹⁶ 2018 blijft

hierin achter met 23 vertalingen.⁹⁷ De komende jaren zullen uitwijzen of een neerwaartse trend is ingezet of dat 2018 een uitzondering is. In 2018 stonden er in ieder geval 28 literair vertalers Nederlands-Italiaans geregistreerd bij het Nederlands Letterenfonds en Vlaams Fonds voor de Letteren.⁹⁸ Niet alle literair vertalers staan geregistreerd bij deze fondsen. Zij registreren alleen de vertalers die subsidies van hen ontvangen. De schatting is daarom dat er nog tientallen andere literaire vertalers actief zijn. Via het Expertisecentrum Literair Vertalen (ELV) stimuleert de Taalunie de aanwas van nieuw literair vertaaltalent.⁹⁹ Het ELV geeft ontwikkelingsbeurzen aan talentvolle literair vertalers die aan het begin van hun loopbaan staan. Ook biedt het ELV ervaren mentoren voor beginnende literair vertalers. Het ELV monitort ook de vertaalsituatie in verschillende talen en landen.

De omzet van de vertalingen van Nederlandstalige werken in Italië is onbekend. Ook is onbekend hoeveel literaire vertalers kunnen rondkomen van de opbrengsten van hun vertaalwerk. Het gangbare tarief voor literair vertalers Nederlands-Italiaans schommelt tussen de 4,5 en 6,5 eurocent per woord.¹⁰⁰ Dat is veel lager dan in de rest van West-Europa en een fractie hoger dan in Oost-Europa.¹⁰¹ Toch geven docenten aan dat vertalers Nederlands-Italiaans hogere tarieven kunnen vragen dan vertalers van meer gangbare talen, omdat zij minder concurrentie ervaren. Wellicht zijn de (literaire) vertaaltarieven voor alle talen in Italië doorgaans lager dan in de rest van West-Europa. Vanuit het veld komen er signalen dat er vertalers actief zijn die lage tarieven vragen en mindere kwaliteit leveren.

⁹⁶ Data verstrekt door het Nederlands Letterenfonds.

⁹⁷ Nederlands Letterenfonds, "Nederlandstalige literatuur in Italiaanse vertaling, 2015-2017," (2018): 1-13.

⁹⁸ Nederlands Letterenfonds, "Nederlandstalige literatuur in Italiaanse vertaling," 1-13.

⁹⁹ De Taalunie is hoofdfinancier van het Expertisecentrum Literair Vertalen.

¹⁰⁰ Data verstrekt door Nederlands Letterenfonds.

¹⁰¹ Data verstrekt door Nederlands Letterenfonds.

Ondanks een gebrek aan gegevens over de geldelijke opbrengsten van literaire vertalingen Nederlands-Italiaans, kan men aannemen dat zowel de Nederlandstalige als de Italiaanse boekenmarkt profiteert van deze handel. Nederlandse en Vlaamse uitgeverij maken winst op de verkoop van titels aan Italiaanse uitgeverij. Italiaanse uitgeverij maken op hun beurt winst op de verkoop van de vertaalde werken. Nederland en Vlaanderen hebben belang bij de verkoop van vertaalde literatuur omdat vertaalde literatuur een essentiële bijdrage levert aan de kennis van en begrip voor de Nederlandse cultuur in het buitenland.¹⁰² Het Nederlands Letterenfonds en het Vlaams Fonds voor de Letteren ondersteunen daarom de vertaling van Nederlandstalige literatuur in Italië en andere landen met subsidies. De cultureel attaché van de Nederlandse ambassade in Rome onderstreept het belang van Nederlandse literatuur:

“Ons land en onze cultuur kunnen op verschillende manieren beleefd worden, maar echt begrepen vooral via onze taal en literatuur. Onderwijs, onderzoek en literatuur in het Nederlands zijn daarvoor essentieel. De Nederlandse ambassade vindt dat de Nederlandse literatuur van waarde is voor de beleving van de Nederlandse cultuur in Italië. Daarom ondersteunt zij activiteiten op dit gebied actief.”

Vertaalde literatuur wordt actief ingezet tijdens handelsmissies en staatsbezoeken om de bekendheid met en belangstelling en waardering voor de Nederlandse cultuur te vergroten.¹⁰³ Uit onderzoek blijkt dat handelsmissies Nederland € 100 miljoen per jaar opleveren.¹⁰⁴ De invloed van cultuur en specifiek literatuur zit in dit geheel opgenomen.¹⁰⁵

¹⁰² Gerard Marlet en Joost Poort, *De waarde van cultuur in cijfers*, 58.

¹⁰³ Gerard Marlet en Joost Poort, *De waarde van cultuur in cijfers*, 58.

¹⁰⁴ Gerard Marlet en Joost Poort, *De waarde van cultuur in cijfers*, 58.

¹⁰⁵ Gerard Marlet en Joost Poort, *De waarde van cultuur in cijfers*, 58.

Afgestudeerde neerlandici zijn de aangewezen personen om een brug te slaan tussen Nederlandstalige literatuur en de Italiaanse afzetmarkt. Zij bezitten de kennis en competenties om kwalitatieve vertalingen van Nederlandstalige literatuur te maken die goed verkopen. De opleidingen Nederlands in Padua, Rome, Napels en Triëst bevatten een specifieke opleidingsmodule die studenten traint in het vertalen van literaire en andere teksten. Volgens Antonio ligt de waarde van zijn studie bij de universiteit van Padua in:

*“Een andere taal kennen, in staat zijn om de Nederlandse literatuur toegankelijk te maken voor het Italiaanse publiek.”*¹⁰⁶

Een kwart van de huidige studenten geeft aan de ambitie te hebben om (literair) vertaler of tolk te worden. (Literair) vertaler en tolk zijn daarmee populaire beroepen onder studenten neerlandistiek. Uit de enquête blijkt echter dat minder dan 10% van de alumni deze functies vervult. Het is op dit moment onduidelijk waarom deze discrepantie er is. De Taalunie zou hier graag verder onderzoek naar doen.

De brugfunctie die alumni neerlandistiek (kunnen) vervullen, wordt ook door afdelingen neerlandistiek opgepakt. Afdelingen neerlandistiek promoten de Nederlandse en Vlaamse literatuur actief onder hun studenten, merkt de Taalunie. Ze organiseren regelmatig gastlezingen, studiedagen over Nederlandstalige literatuur en workshops over (literair) vertalen en tolken. Een deel van deze evenementen zijn openbaar.

De afdelingen neerlandistiek zorgen mede voor de bekendheid van Nederlandse en Vlaamse literatuur in Italië. Dit doen zij door de literatuur beschikbaar te maken, te promoten en zelf te kopen. De waarde die

¹⁰⁶ Dit is geen vertaling maar is de originele tekst. De tekst is geschreven door student 21 van de universiteit van Padua.

hun activiteiten hebben, is groot: zij zorgen voor de verspreiding van de Nederlandse en Vlaamse cultuur.

Kansen

Alumni kunnen duidelijk een waardevolle rol als vertaler spelen in de sector: ze kunnen literair vertaler worden. Bovendien willen relatief veel studenten een dergelijke functie vervullen. Dat is op het eerste gezicht positief voor de literaire vertaalsector. Er verschijnt echter een heel ander beeld als men kijkt naar de lage tarieven voor literair vertalers en het kleine aantal neerlandici dat uiteindelijk (literair) vertaler wordt. Het is van belang om te verkennen waar de kansen van literair vertalers wél liggen, bijvoorbeeld in combinatie met andere vormen van vertalen zoals juridisch of medisch vertalen.

Mogelijke acties

- De Nederlandse ambassade, de Vlaamse vertegenwoordiging en afdelingen kunnen elkaar meer op de hoogte houden van literaire evenementen.
- Afdelingen kunnen studenten meer informeren over literaire evenementen.
- Afdelingen neerlandistiek kunnen nagaan bij alumni waarom zo'n klein percentage aan het werk gaat als literair vertaler. Mogelijke hobbels kunnen in kaart worden gebracht. Deze informatie kunnen zij gebruiken om hun studenten voor te lichten over hun kansen.
- Daar waar dat nog niet het geval is, kan samenwerking tussen de Nederlandse ambassade, Vlaamse vertegenwoordiging en een afdeling neerlandistiek worden opgezet rondom het thema vertalingen.
- De Taalunie kan stimuleren dat er programma's komen die de afdelingen neerlandistiek ondersteunen bij het opleiden van studenten voor vertaalfuncties. Gedacht kan worden aan gastdocentschappen voor specifieke vertaalgebieden, zoals ondertitelen of juridisch

vertalen. Voor literair vertalen gebeurt dat samen met ELV en andere partners.

- De Taalunie kan samen met partners zoals vertalersverenigingen, de literaire en niet-literaire vertaalmarkt verder onderzoeken.

Een uitwerking van een aantal aanbevelingen tot concrete acties is te vinden in Bijlage C.

3.5 Onderwijs en wetenschap

Het Nederlands is al jaren aanwezig in het Italiaanse onderwijs. In Italië is het mogelijk om Nederlands te leren zowel op primair, secundair, als hoger onderwijs. Er bestaan zes universitaire afdelingen neerlandistiek in Italië: in Bologna, Milaan, Napels, Padua, Rome en Triëst. Aan deze afdelingen onderwezen in 2017 in totaal 15 docenten de opleiding neerlandistiek aan 342 studenten.¹⁰⁷ De opleiding neerlandistiek is veel meer dan alleen het leren van de taal. Studenten leren onder andere letterkunde, taalkunde, vertaalkunde en Nederlandstalige cultuur.¹⁰⁸ Studenten kunnen kiezen voor het Nederlands als hoofd- of bijvak.¹⁰⁹ Het Nederlands wordt regelmatig gecombineerd met de studie van andere Germaanse talen, zoals het Engels of het Duits. Ter vergelijking: in Nederland werd in 2016/2017 aan drie universiteiten Italiaans gestudeerd door 123 studenten.¹¹⁰ In Vlaanderen is het mogelijk om het Italiaans aan drie universiteiten te studeren.¹¹¹ Het aantal studenten dat daar Italiaans studeert is onbekend.

Het Nederlands kan tevens geleerd worden aan taalscholen op minstens 5 locaties in Italië en via online programma's. Het aantal personen dat via deze wegen Nederlands leert is onbekend. Er zijn verschillende

¹⁰⁷ Nederlandse Taalunie, "NEM-rapportage 2017," (2018).

¹⁰⁸ Nederlandse Taalunie, "NEM-rapportage 2017," (2018).

¹⁰⁹ Nederlandse Taalunie, "NEM-rapportage 2017," (2018).

¹¹⁰ DUO, "1 cijfer HO" (2017).

¹¹¹ "Onderwijskiezer," CLB, bezocht op 14 februari, 2019, www.onderwijskiezer.be/v2/index.php

examenmogelijkheden voor leerders van het Nederlands. Eén daarvan wordt door de Taalunie aangeboden via het CNaVT, namelijk het Certificaat Nederlands als Vreemde Taal. In 2017 zijn er 29 examens afgenomen.¹¹²

Kinderen met Nederlands als moedertaal kunnen al op jonge leeftijd Nederlandse les volgen. Zij kunnen dit doen aan een basis- en middelbare school in Rome, Milaan en Varese en op een basisschool in Florence.¹¹³ Op deze scholen gaven in 2018 zo'n 18 docenten Nederlandse taal en cultuur lessen aan 141 kinderen van Nederlandstalige expats.¹¹⁴

Ook Italiaanse studenten die geen Nederlands studeren, kunnen in aanraking komen met de taal via uitwisselingsstudenten. In het academisch jaar 2016-2017 volgden 509 Nederlanders een deel van hun studie in Italië.¹¹⁵ In dat jaar gingen er 1.352 Italiaanse studenten via het Erasmusprogramma van de EU naar Nederland voor een stage of studie.¹¹⁶ Bovendien vertrokken er in het studiejaar 2015-2016 255 Vlaamse studenten voor een uitwisseling naar Italië en kwamen er op hun buurt 421 Italiaanse studenten studeren in Vlaanderen.¹¹⁷

De uitwisseling van studenten tussen Nederland, Vlaanderen en Italië wordt financieel ondersteund door middel van het Erasmusprogramma vanwege de bewezen positieve impact die studentenuitwisseling

heeft op de studenten en de betrokken landen. Volgens Nuffic leidt buitenlandervaring studenten op tot:

*“Kritische en zelfbewuste wereldburgers die met inlevingsvermogen en respect opereren in een interculturele maatschappij, waarbij hun internationale kennis en vaardigheden goed aansluiten op een snel veranderende internationale arbeidsmarkt.”*¹¹⁸

Uitwisselingsstudenten komen in contact met de Italiaanse, Vlaamse of Nederlandse cultuur en laten op hun beurt mensen in hun omgeving kennismaken met hun cultuur. Op deze manier doen zij persoonlijke, sociale en interculturele competenties op tijdens hun uitwisseling.¹¹⁹ Tegelijkertijd zorgen zij voor een grotere bekendheid van de Nederlandse taal en cultuur in Italië en andersom. Bovendien brengen uitwisselingsstudenten geld op voor de staatskas. Nuffic becijferde dat alle buitenlandse studenten die in Nederland bleven nadat zij een deel van hun opleiding in Nederland hadden gevolgd, samen de Nederlandse schatkist € 1,64 tot € 2,08 miljard per jaar opleverden.¹²⁰

De ervaringen die studenten opdoen tijdens studentenuitwisseling kunnen bepalend zijn voor hun studiekeuze. 14% van de studenten gaf in de enquête aan dat hun belangstelling voor Nederlands is ontstaan door culturele uitwisselingsprogramma's of een verblijf in Nederlandstalige landen. Bovendien is iets meer dan 65% van de huidige studenten de taal gaan studeren omdat zij nieuwsgierig waren naar deze 'exotische' taal. Voor de aanwas van nieuwe studenten is het daarom belangrijk dat Nederlands een zichtbare taal en cultuur is in Italië.

Eerdergenoemde universiteiten en scholen bieden het vak of de opleiding neerlandistiek aan omdat zij dit beschouwen als een waardevolle studie voor studenten

¹¹² Data verstrekt door het CNaVT.

¹¹³ Data verstrekt door het NOB. Data betreft schooljaar 2018-2019.

¹¹⁴ Data verstrekt door het NOB. Data betreft schooljaar 2018-2019.

¹¹⁵ Data verstrekt door de Nederlandse ambassade in Italië.

¹¹⁶ Enrico Marro, "Università, studenti italiani all'assalto dell'Olanda (+272%). Fanno la scelta giusta?" *Il sole 24 ore*, 8 oktober, 2018 https://www.ilsole24ore.com/art/mondo/2018-10-04/universita-studenti-italiani-all-assalto-dell-olanda-272percento-fanno-scelta-giusta-123255.shtml?uuid=AEIjDFHG&refresh_ce=1

¹¹⁷ Onderwijs Vlaanderen, "Recordaantal Vlaamse studenten op Erasmus, internationale studentenmobiliteit blijft populair," 12 augustus, 2016, <https://onderwijs.vlaanderen.be/nl/recordaantal-vlaamse-studenten-op-erasmus-internationale-studentenmobiliteit-blijft-populair>

¹¹⁸ Nuffic, "Internationalisering in beeld 2018" 15.

¹¹⁹ Nuffic, "Internationalisering in beeld 2018" 67.

¹²⁰ Nuffic, "Stayrate van internationaal afgestudeerden in Nederland," (2018).

zelf en de samenleving als geheel. Zij hebben immers de bewuste keuze gemaakt om middelen voor het Nederlands vrij te maken. De Italiaanse overheid is de grootste financier van de afdelingen neerlandistiek. Op die manier toont zij haar steun voor de opleiding. De neerlandistiek in Italië is waardevol op verscheidene vlakken. Ten eerste is de studie waardevol omdat die studenten culturele en taalkundige verrijking brengt. De studie biedt studenten nieuwe perspectieven en maakt hen experts op het gebied van de Nederlandse taal. Ten tweede heeft de Raad van Europa bepaald dat het in iedere EU-lidstaat mogelijk moet zijn om de talen van andere EU-lidstaten te studeren.¹²¹ Dit heeft de Raad van Europa besloten omdat het bijdraagt aan de eenheid in Europa en het gezamenlijk cultureel erfgoed.¹²² Hieruit volgt dat het mogelijk moet zijn om Nederlands te studeren in Italië.

De afdelingen voegen eveneens waarde toe aan de Italiaanse, Nederlandse en Vlaamse samenleving doordat zij studenten opleiden voor de arbeidsmarkt. Volgens 73% van de Europeanen vergroot het leren van talen de arbeidskansen van (jonge) leerders.¹²³ De verschillende manieren waarop alumni neerlandistiek kunnen bijdragen aan de handel, toerisme, kunst en cultuur en literatuur zijn besproken in paragraaf 3.1 tot en met 3.4. Lorenzo, student neerlandistiek aan de universiteit van Triëst, schat zijn kansen op de arbeidsmarkt positief in:

“Het is een taal die niet veel mensen in Italië kennen en dus is er ook minder concurrentie op de arbeidsmarkt. Maar Nederland en België zijn belangrijke handelslanden in Europa dus kan het wel nuttig zijn om Nederlands te leren.”¹²⁴

¹²¹ Council of Europe, “European Cultural Convention,” (1954).

¹²² Council of Europe, “European Cultural Convention,” (1954).

¹²³ TNS Opinion & Social, “Special Eurobarometer 243: Europeans and their Languages,” (2006): 44.

¹²⁴ Dit is geen vertaling maar is de originele tekst. De tekst is geschreven door student 1 van de universiteit van Triëst.

Wetenschap

Afdelingen neerlandistiek in Italië leveren een relevante bijdrage aan de wetenschap. Naast hun onderwijstaken doen de 15 docenten neerlandistiek onderzoek en schrijven zij wetenschappelijke artikelen. Gezamenlijk schrijven zij in Italië tenminste 15 à 20 wetenschappelijke publicaties en boeken per jaar. Ze schrijven publicaties over de Nederlandse taal en Nederlandse en Vlaamse cultuur in de breedste zin. Ook vergelijken ze het Nederlands met andere talen zoals het Afrikaans. Op die manier breidt de wetenschappelijke literatuur over de Nederlandse taal en Vlaamse/Nederlandse cultuur zich uit. Dit maakt dat de internationale neerlandistiek een intrinsieke, kwalitatieve waarde bezit.

Kansen

Het Italiaanse universitaire systeem, waarin naast een hoofdvak ook ruimte is voor tweede en zelfs derde talen, biedt kansen voor het Nederlands. Het Nederlands kan als tweede of derde taal geïntroduceerd worden bij andere universiteiten, of kan deze opties benutten als vangnet wanneer het Nederlands niet meer als hoofdvak gegeven kan worden.

De aanwezigheid van Nederlandstalige migranten in Italië biedt kansen. Zij zouden ingezet kunnen worden bij de neerlandistiek afdelingen, op een manier waarvan beide partijen profiteren. Migranten met een gepaste taalkundige opleiding of onderwijsachtergrond kunnen bijvoorbeeld bijlessen geven, activiteiten buiten de lessen organiseren of conversaties oefenen met studenten.

Een uitwisseling of (vakantie)reis naar Nederland of Vlaanderen blijkt verschillende positieve gevolgen te hebben voor de neerlandistiek. Het is dus belangrijk om de uitwisselingsmogelijkheden van (potentiële) studenten neerlandistiek te bevorderen. Uit gesprekken met afdelingen blijkt dat Erasmusbeurzen nog niet optimaal ingezet worden door studenten en docenten van afdelingen neerlandistiek. Een intensiever gebruik van deze beurzen bevordert de uitwisseling tussen de landen en vergroot daarmee de voordelen voor alle partijen. Bovendien levert het een kostenbesparing op,

omdat huidige financieringsmogelijkheden (o.a. de Taalunie) minder aangesproken hoeven te worden. Dat geld kan vervolgens in andere projecten en doelstellingen geïnvesteerd worden (zie de aanbevelingen in dit rapport).

Hoewel het Nederlands een rol speelt in veel sectoren, is het toch relatief onbekend. Veel studenten vertelden in de enquête dat zij uit nieuwsgierigheid gekozen hebben voor het Nederlands. Als afdelingen neerlandistiek zichtbaarder worden, kan de interesse van meer studenten gewekt worden. Het effect van een eerste contact blijkt uit het verhaal van Mario, student aan de universiteit van Triëst:

*“Ik heb Nederlands gekozen omdat de docente echt gedreven was en ons haar passie voor de taal goed kon communiceren. Eerder had ik nooit gedacht om Nederlands te studeren maar haar eerste les was echt interessant en stimulerend en zo was ook haar hele cursus. Ze slaagde erin om ons een niet bekende taal te leren met passie en nauwgezetheid.”*¹²⁵

De helft van de studenten hoopt na zijn studie naar Nederland of België te vertrekken voor een baan, studie of om zich een tijdje in het Nederlands onder te dompelen. Afdelingen kunnen hierop inspelen door de carrièremogelijkheden in Nederland en Vlaanderen te schetsen. In werkelijkheid vertrekken veel studenten neerlandistiek ook daadwerkelijk na hun afstuderen, blijkt uit onze enquête. Buitenlandse alumni leveren de Nederlandse en Vlaamse schatkist veel geld op. Ter vergelijking: Nuffic berekende dat alle buitenlandse studenten die in Nederland bleven na hun afstuderen Nederland jaarlijks € 1,64 tot € 2,08 miljard per jaar opleveren.¹²⁶ Op eenzelfde manier leveren alumni neerlandistiek die in Nederland of Vlaanderen gaan werken, beide economieën geld op. Dit is voor Italië

wellicht een minder wenselijke uitkomst van de neerlandistiek.

Bedreigingen

Het huidige systeem is kwetsbaar door de zeer hoge werkdruk van docenten en onzekere toekomst van afdelingen, zoals blijkt uit de enquête die door docenten is ingevuld. Docenten van afdelingen neerlandistiek geven aan dat zij te kampen hebben met bezuinigingen, waardoor de werkdruk is opgelopen. Er zijn universiteiten waar 1 docent lesgeeft aan 65 studenten. Bovendien hebben docenten veel extra taken zoals het organiseren van culturele uitstapjes, ontvangen van gastschrijvers, werven van studenten, doen van onderzoek en vele andere activiteiten. Door de hoge werkdruk en geldtekort kunnen afdelingen minder cursussen en activiteiten aanbieden dan zij zouden willen. Om de continuïteit van afdelingen te waarborgen moeten docenten voldoende tijd kunnen investeren in het werven van nieuwe studenten. Zolang daar weinig tijd voor is, blijven afdelingen neerlandistiek klein en zijn zij een kleine speler in de universiteit. Dat zorgt voor blijvende kwetsbaarheid. De docenten willen daarom graag uitbreiding van het personeel van hun afdeling. Wegens het schrijnende tijdgebrek zullen de docenten nieuwe kansen -zoals die in dit rapport genoemd worden- naar ons inzicht onvoldoende kunnen benutten.

De neerlandistiek afdelingen worden grotendeels gefinancierd door de Italiaanse overheid en krijgen een kleine bijdrage van de Taalunie. De bijdrage van de Taalunie komt per student neer op nog geen € 85 per jaar en 4,5 cent per inwoner van het taalgebied. Ter vergelijking: de Nederlandse overheid betaalt jaarlijks gemiddeld € 9.627 per universitair student in Nederland.¹²⁷ De Italiaanse overheid betaalt dus grotendeels voor de opleiding van de Italiaanse

¹²⁵ Dit is geen vertaling maar is de originele tekst. De tekst is geschreven door student 3 van de universiteit van Triëst.

¹²⁶ Nuffic, “Stayrate van internationaal afgestudeerden in Nederland,” (2018).

¹²⁷ Romy van der Poel, “De overheid betaalt 80 procent van je studie,” *NRC*, 20 januari, 2015, <https://www.nrc.nl/nieuws/2015/01/20/de-overheid-betaalt-80-procent-van-je-studie-1458564-a592992>

studenten neerlandistiek, terwijl de Nederlandse en Vlaamse overheid eveneens baat hebben bij het bestaan van de neerlandistiek in Italië, zoals dit rapport laat zien.

De afdelingen kennen een hoge werkdruk waardoor zij met het huidige personeelsbestand te weinig in staat zijn om actief in te spelen op de in het onderzoek gesignaleerde kansen. De Taalunie kan dit niet oplossen. Zij kan met de huidige beschikbare middelen geen leerstoelen of docenten financieren. Er zijn wel andere vormen van ondersteuning denkbaar waarbij met relatief kleine extra inspanningen deze kansen beter kunnen worden benut. Te denken valt aan supplementies voor buitenlandse universiteiten om de staf uit te breiden of extra werkracht via uitwisselingen of stages. Andere vormen van ondersteuning die de docenten zouden willen ontvangen zijn stageplekken en informatie over geschikte masters in Nederland en Vlaanderen. Met een relatief kleine extra bijdrage via de Taalunie kunnen de afdelingen de neerlandistiek in Italië duurzaam versterken. Bovendien kunnen zij met gerichte ondersteuning vanuit de Taalunie nieuwe kansen aangrijpen waardoor de neerlandistiek haar impact in Italië kan vergroten. Tijd blijft daarbij wel een cruciale factor.

Mogelijke acties

- Afdelingen neerlandistiek kunnen hun studenten beter op de hoogte brengen van uitwisselingsmogelijkheden en beurzen.
- Afdelingen kunnen meer inzetten op de zichtbaarheid van hun opleiding. Ze kunnen hiervoor samenwerken met elkaar en met de Nederlandse ambassade en Vlaamse vertegenwoordiging.
- Afdelingen kunnen het vak Nederlands meer promoten onder alle talenstudenten. Ze kunnen hierbij optrekken met andere kleine talen. Daarmee heb je een groter bereik. Hoewel dit bij sommige afdelingen al gebeurt, kan het veel opleveren als zij dit (meer) doen. Decanen kunnen docenten hierbij faciliteren.

- Afdelingen kunnen studenten beter voorlichten over welke banen zij kunnen vervullen na hun studie. Zij kunnen hierbij zowel de mogelijkheden in Italië als in Nederland en Vlaanderen benoemen.
- De Taalunie, de Nederlandse ambassade en de Vlaamse vertegenwoordiging kunnen verkennen of er een samenwerking mogelijk is tussen de Nederlandstalige gemeenschap in Italië en de afdelingen neerlandistiek. De Taalunie heeft via het project 'Vertrokken Nederlands' al zicht op een deel van de groep Nederlandstalige migranten in Italië.
- De Taalunie kan uitwisseling van studenten en docenten ondersteunen door docenten in Italië te informeren over op welke beurzen zij aanspraak kunnen maken.
- De Taalunie, IVN en MediterraNed (het Zuid-Europese docentenplatform) kunnen de afdelingen neerlandistiek in Italië ondersteunen bij het vormen van hun alumni beleid. Bij een structureel alumni beleid hebben afdelingen meer gegevens tot hun beschikking over de kansen van hun alumni op de arbeidsmarkt. Deze informatie kunnen zij gebruiken in de voorlichting van hun studenten en om vakken te laten aansluiten op de veranderende arbeidsmarkt. Een eerste stap hierin zou het creëren van een alumniplatform kunnen zijn.

De Taalunie kan de neerlandistiek in Italië en de andere 39 landen versterken door:

- beurzen voor masterstudenten aan te bieden;
- informatie over stageplaatsen en stagebeurzen te verstrekken op de Taaluniewebsite, nieuwsbrieven etc.;
- zelf stageplekken aan te bieden aan studenten;
- informatie over aansluitende masters in Nederland en Vlaanderen te verstrekken;
- een verkenning van programma's uit te voeren die inspelen op de behoefte aan vertalers/tolken Nederlands-Italiaans;
- een bescheiden budget beschikbaar te stellen waarvoor afdelingen aanvragen kunnen indienen

om aan te sluiten op activiteiten rond Nederlandstalige cultuur in hun land waarmee de impact van deze activiteiten wordt versterkt en waarbij de afdelingen tegelijkertijd kunnen profiteren van deze activiteiten;

- de ondersteuning van het ELV te versterken ten aanzien van literair vertaalonderwijs;
- wetenschappelijke samenwerking, netwerken en uitwisseling te stimuleren en ondersteunen;
- Doorlopende nascholing voor docenten op didactisch en wetenschappelijk vlak aan te bieden, met als uitgangspunt dat kwalitatieve docenten leiden tot een stijging van het aantal studenten, kwalitatief beter taalonderwijs, een nog hoger niveau van de alumni en een sterkere verankering van de afdelingen binnen de universiteit.

De Taalunie kan het probleem van personeelstekort en hoge werkdruk niet oplossen met de huidige middelen. Wel kan ze samen met de afdelingen neerlandistiek op zoek gaan naar verlichting van de hoge werkdruk. Dat is nodig om de in het rapport gesignaleerde kansen te benutten. Met relatief kleine extra investeringen kan toch wat ruimte worden gecreëerd. Te denken valt aan de volgende mogelijkheid:

- Stageprogramma opzetten waarbij ouderejaars (NT1- en NT2-) studenten uit Nederland en Vlaanderen 6 maanden stagelopen bij afdelingen neerlandistiek in het buitenland. Hiervoor wordt aansluiting gezocht bij Erasmus en moet samenwerking gezocht worden met de NT2-lerarenopleidingen.

Een uitwerking van een aantal aanbevelingen tot concrete acties is te vinden in Bijlage C.

4 Blijven monitoren

De veldanalyse in Italië heeft veel nieuwe inzichten opgeleverd en bestaande inzichten bevestigd. Dit onderzoek is een aanzet voor een meerjarige structurele aanpak. De Taalunie wil dit onderzoek steeds bij andere landen uitvoeren waar de internationale neerlandistiek aanwezig is. Door hetzelfde onderzoek steeds bij andere landen uit te voeren kan per land inzichtelijk gemaakt worden welke ontwikkelingen er zijn en welke kansen er liggen. De database breidt daarmee uit in omvang en betrouwbaarheid. Deze database en inzichten zijn waardevol voor de beleidsontwikkeling van de Taalunie en haar samenwerkingspartners.

Concreet is ons voorstel voor de uitvoering van toekomstige veldanalyses als volgt:

Een medewerker van de Taalunie zal belast worden met het structureel coördineren van de uitvoering van de veldanalyse in verschillende landen. Tijdens de pilot in Italië is gebleken dat de veldanalyse geschikt is om tijdens een onderzoeksstage door studenten neerlandistiek uit te laten voeren. Door de veldanalyse uit te voeren, verbeteren zij hun onderzoeksvaardigheden en doen ze werkervaring op binnen het werkveld. Tegelijkertijd draagt de Taalunie bij aan de ontwikkeling van studenten neerlandistiek in het buitenland en houdt zij de kosten voor de veldanalyse beperkt.

Twee stagiairs worden aangetrokken om de dataverzameling uit te voeren, één in het land ter plaatse en één vanuit Nederland of Vlaanderen. De stagiair ter plaatse zal data verzamelen die de Taalunie vanuit Nederland en Vlaanderen niet of moeilijk kan achterhalen. Dit gaat bijvoorbeeld om het opvragen van gegevens bij lokale instanties en het ondervragen van

lokale bedrijven in de lokale taal. Ook kan de stagiair ter plaatse studenten, alumni en docenten stimuleren om de enquêtes voor de veldanalyse in te vullen.

De stagiair in Nederland of Vlaanderen kan gegevens verzamelen bij de Taalunie en haar samenwerkingspartners. De stagiair kan bijvoorbeeld het aantal theatervoorstellingen in een bepaald land opvragen bij Dutch Culture en Kunstenpunt. Ook kan de stagiair via deskresearch veel gegevens vinden. De stagiair hoeft geen student neerlandistiek te zijn maar kan ook in het kader van een onderzoeksstage voor een andere academische studie bij de Taalunie deze opdracht uitvoeren.

De stagiairs zullen door hun eigen docent en de medewerker van de Taalunie worden begeleid. Het rapport gebaseerd op de data zal geschreven worden door de stagiair in Nederland of Vlaanderen, in samenspraak met zijn docent of zal volledig door de medewerker van de Taalunie geschreven worden.

Hoewel de kosten op deze manier laag blijven, zal er structureel budget beschikbaar moeten komen om de coördinatie en uitvoering van de komende veldanalyses te bekostigen. Die ruimte is er niet binnen de huidige middelen van de Taalunie. Met een extra investering kan de Taalunie dit werk doorzetten.

5 Conclusie

Hoewel het Nederlands een kleine taal is in Italië, is het wel de taal van twee belangrijke handelspartners van Italië in Europa. Dat feit maakt dat het Nederlands een rol speelt in allerlei sectoren van de Italiaanse samenleving: handel, toerisme, kunst en cultuur, en literatuur.

Neerlandici leveren een bijdrage aan de productie en opbrengsten van die sectoren. Met hun kennis van de taal en cultuur kunnen zij goede zakenrelaties bewerkstelligen tussen exportbedrijven, reisorganisaties, kunstinstellingen, en uitgevers in Nederland, Vlaanderen en Italië. De meerwaarde die alumni neerlandistiek hebben voor de Nederlandse, Vlaamse en Italiaanse economie is niet makkelijk uit te drukken in een bedrag. De waarde die zij toevoegen is al onderdeel van de opbrengst die wordt gerealiseerd in de handel, toerisme, kunst en cultuur, en literatuursector in de drie landen.

Naast deze economische meerwaarde, leveren de afdelingen neerlandistiek een grote culturele meerwaarde. Ze dopen studenten om tot ambassadeurs van de Nederlandse en Vlaamse cultuur en tot cultureel bemiddelaars tussen Italië en het taalgebied.

De neerlandistiek in Italië bevat ook een intrinsieke waarde. Afdelingen doen wetenschappelijk onderzoek, publiceren wetenschappelijke artikelen en geven wetenschappelijk onderwijs, allen over de Nederlandse taal en Nederlandse/Vlaamse cultuur. Ze brengen studenten intellectuele en culturele verrijking.

Kortom, de bescheiden, ‘flankerende’ investering in de neerlandistiek, nog geen € 85 per student, zo’n 4,5 cent per inwoner van het taalgebied -waarin alle bijdragen

van Taalunie aan de neerlandistiek zijn meegerekend – leveren Nederland en Vlaanderen veel op.¹²⁸ Anders dan veel andere landen, zenden Nederland en Vlaanderen geen docenten uit, is er maar één zomercursus in het taalgebied en zijn er geen studentenbeurzen, wat het Taaluniebeleid relatief goedkoop maakt. In de beleidsvergelijking, waarin het beleid en de investeringen van verschillende landen in hun eigen taal internationaal wordt vergeleken, komt dit ook naar voren.

Er liggen kansen voor neerlandici op de arbeidsmarkt, mits de voordelen van hun kennis bekender worden bij bedrijven én bij studenten zelf. Uit dit onderzoek bleek dat neerlandici allerlei functies (kunnen) vervullen op het gebied van handel, toerisme, kunst en cultuur, en literatuur. Echter, niet alle organisaties weten op welke manieren ze de kennis van een neerlandicus (optimaal) kunnen benutten. Afdelingen neerlandistiek, de Taalunie, de Nederlandse ambassade en Vlaamse vertegenwoordiging kunnen hier positieve invloed op uitoefenen. Daarnaast kunnen docenten studenten beter voorlichten over hun kansen op de arbeidsmarkt. Ook de arbeidsmarkt in de lage landen is een reden voor Italiaanse jongeren om Nederlandse te studeren. Dit zorgt voor betere arbeidskansen voor henzelf en voor Nederland en Vlaanderen voor hoogopgeleide gemotiveerde arbeidskrachten tegen relatief lage kosten.

¹²⁸ Suriname draagt bij door een medewerker bij de Taalunie te plaatsen

Tevens liggen er kansen op het gebied van samenwerking. Afdelingen neerlandistiek kunnen in contact gebracht worden met de culturele sector in Italië door de Nederlandse ambassade en Vlaamse vertegenwoordiging. Samenwerking kan bijvoorbeeld leiden tot intensievere deelname van afdelingen aan bestaande activiteiten en kostenbesparing op culturele activiteiten van afdelingen zelf maar vooral voor een grotere impact van culturele activiteiten. Een andere interessante mogelijke samenwerkingspartner zijn de basis- en middelbare scholen die Nederlands aanbieden en zijn aangesloten bij het NOB. Lokale netwerkvorming kan tot interessante resultaten leiden.

Er zijn ook gebieden waar de kansen voor neerlandici nog onduidelijk zijn. Dit geldt voor de vertaal- en tolkensector. Verder onderzoek naar de bredere vertaalmarkt (technisch vertalen, ondertitelen, lokaliseren) moet de kansen in kaart brengen. Dergelijke informatie is relevant voor studenten, alumni en docenten neerlandistiek, maar ook voor de Taalunie.

Er zijn dus nog veel kansen voor de neerlandistiek in Italië die nog beter kunnen worden benut. Door deze kansen aan te grijpen, kan de positieve invloed van neerlandici op de handel, toerisme, kunst en cultuur, en literatuur in Nederland, Vlaanderen en Italië verder worden versterkt. Op dit moment is het voor afdelingen erg moeilijk om nieuwe kansen aan te grijpen door de hoge werkdruk en financiële onzekerheid. Dit maakt het systeem kwetsbaar. Nederland, Vlaanderen en Suriname investeren via de Taalunie jaarlijks per inwoner 4,5 cent in de neerlandistiek. Dat is een zeer bescheiden bijdrage in vergelijking tot de investeringen van de Italiaanse overheid en ook tot die van andere landen aan het buitenlands onderwijs van taal en cultuur. Gezien het profijt dat de Nederlandse en Vlaamse overheid hebben en de nog onbenutte kansen van de Italiaanse neerlandici, zou een grotere investering meer opleveren. Met relatief kleine extra investeringen kan de Taalunie afdelingen in staat stellen om de kwaliteit van het onderwijs Nederlands te waarborgen en beter op kansen in te spelen. Op die

manier kan de impact van de neerlandistiek nog veel groter worden.

6 Mogelijke acties

Hier volgt een opsomming van alle mogelijke acties die in het rapport genoemd worden. Ze staan geclusterd naar type actie.

6.1 Voorlichting

- De afdelingen neerlandistiek kunnen hun studenten meer voorlichten over welke banen zij kunnen vervullen na hun studie, bijvoorbeeld in het bedrijfsleven, de toerismesector, de culturele sector en de literaire sector. Zij kunnen hierbij zowel de mogelijkheden in Italië als in Nederland en Vlaanderen benoemen.
 - De Taalunie kan de afdelingen neerlandistiek ondersteunen bij het beter voorlichten van hun studenten door data aan te leveren over de arbeidsmarktpositie van alumni.
- De afdelingen kunnen een alumni-beleid opstellen. Bij een structureel alumni-beleid hebben afdelingen meer gegevens tot hun beschikking over de kansen van hun alumni op de arbeidsmarkt. Deze informatie kunnen zij gebruiken in de voorlichting van hun studenten en om vakken aan te laten sluiten op de veranderende arbeidsmarkt.
 - De Taalunie, de Internationale Vereniging voor de Neerlandistiek (IVN) en MediterraNed (het Zuid-Europese docentenplatform) kunnen de afdelingen neerlandistiek in Italië ondersteunen bij het vormen van hun alumni-beleid. Een eerste stap hierin zou het creëren van een digitaal platform voor alumni kunnen zijn.
- Ook kunnen de afdelingen hun studenten beter op de hoogte brengen van uitwisselingsmogelijkheden en beurzen.

- De Taalunie kan uitwisseling van studenten en docenten ondersteunen door docenten in Italië te informeren over beurzen waarop studenten en docenten aanspraak kunnen maken en over mogelijke stageplaatsen.
- De Taalunie kan informatie over aansluitende masters in Nederland en Vlaanderen verstrekken.

6.2 Studenten werven

- Afdelingen neerlandistiek kunnen de populariteit van kunst en cultuur uit Nederland en Vlaanderen benutten om studenten te werven.
 - Wellicht kunnen de Taalunie, de Nederlandse ambassade en Vlaamse vertegenwoordiging hen daarin ondersteunen.
- Afdelingen kunnen het vak Nederlands meer promoten onder alle talenstudenten. Ze kunnen hierbij optrekken met andere kleine talen. Daarmee heb je een groter bereik. Hoewel dit bij sommige afdelingen al gebeurt, kan het veel opleveren als zij dit (meer) doen.

6.3 Zichtbaarheid vergroten

- Afdelingen kunnen meer inzetten op de zichtbaarheid van hun opleiding bij bedrijven. Netwerken met bedrijven is daarbij belangrijk. Afdelingen kunnen bij hen de voordelen van neerlandici als personeel onder de aandacht brengen.
 - De Nederlandse ambassade en Vlaamse vertegenwoordiging zouden de voordelen van Italiaans- en Nederlandssprekend personeel bij hun relaties in de handel-, toerisme-, cultuur-, en literatuursector onder de aandacht kunnen brengen. Ze zouden hun relaties ook in kunnen

zetten om afdelingen neerlandistiek in contact te brengen met organisaties waar vraag is naar Nederlandssprekend personeel of die vraag zou kunnen ontstaan.

- De Taalunie kan grote internationale en/of Nederlandse en Vlaamse bedrijven benaderen om hen bewust te maken van neerlandici in het buitenland en hun mogelijkheden voor het bedrijfsleven bespreken.

6.4 Samenwerken

- De Nederlandse ambassade en Vlaamse vertegenwoordiging kunnen in samenwerking met Dutch Culture en Kunstenpunt afdelingen uitgebreider informeren over de Nederlandse/Vlaamse culturele activiteiten die er in het land plaatsvinden. Ook kan er een samenwerking worden opgezet tussen de Nederlandse ambassade, de Vlaamse vertegenwoordiging en een afdeling neerlandistiek, rondom een specifiek thema bijvoorbeeld rond het thema vertalingen.
- De Taalunie, de Nederlandse ambassade en de Vlaamse vertegenwoordiging kunnen verkennen of er een samenwerking mogelijk is tussen de Nederlandstalige gemeenschap in Italië en de afdelingen neerlandistiek. De Taalunie heeft via het project 'Vertrokken Nederlands' al zicht op een deel van de groep Nederlandstalige migranten in Italië.

6.5 Onderzoek

- De Taalunie kan samen met partners zoals vertalersverenigingen verder onderzoek doen naar de niet-literaire en de literaire vertaalsector. Samen zouden zij gegevens over de vraag naar en het aanbod van niet-literaire vertalers, tolken, ondertitelaars en literaire vertalers structureel in kaart kunnen brengen.
- Daarnaast kunnen afdelingen neerlandistiek bij alumni nagaan waarom zo'n klein percentage aan het werk gaat als literair vertaler. Mogelijke hobbels kunnen in kaart worden gebracht. Deze

informatie kunnen zij gebruiken om hun studenten voor te lichten over hun kansen.

- Als hieraan behoefte is, kan de Taalunie een nadere analyse maken van de 'opbrengsten' van neerlandici voor het bedrijfsleven in Nederland, Vlaanderen en Italië.
- De Taalunie kan samen met afdelingen neerlandistiek verder verkennen welke kansen er liggen voor alumni neerlandistiek in de toerismesector.
- De Taalunie kan een verkenning uitvoeren met de Nederlandse ambassade en Vlaamse vertegenwoordiging naar de rol die studenten, docenten en alumni neerlandistiek kunnen spelen in de culturele diplomatie tussen Nederland, Vlaanderen en Italië. Studenten, docenten en alumni kunnen bijvoorbeeld een rol spelen bij (staats)bezoeken van politici, regeringen en koninklijke families en handelsmissies.

6.6 Lobby

- De Taalunie kan samen met partners stimuleren dat de rol van talenkennis in het bedrijfsleven nog beter in kaart wordt gebracht. Op basis hiervan kan zij met andere (Europese) organisaties werken aan bewustwording van het belang van meertaligheid voor de economie.
- Overheden zouden meer aandacht moeten hebben voor het belang van kennis van meerdere talen en hiervoor een talenbeleid ontwikkelen. De Taalunie kan helpen dit onderwerp op de agenda te plaatsen.

6.7 Overige mogelijke acties van de Taalunie

- De Taalunie kan een en ander bevorderen en (beperkt) financieel ondersteunen met studentenbeurzen, stageregelingen, gastdocentschappen, docentennascholingen en andere regelingen. Zo kan gedacht worden aan gastdocentschappen voor specifieke

vertaalgebieden, zoals ondertitelen of juridisch vertalen. Ook kan de Taalunie nadere verkenningen uitvoeren om bepaalde aspecten eerst beter in kaart te brengen. Deze en andere mogelijkheden worden de komende tijd geconcretiseerd in de beleidsplannen van de Taalunie.

7 Literatuurlijst

Ars, Brigitte, Visser, Esmé en Ton Vermeulen. "Kijk, de toerist van morgen!" *NRIT Magazine*, 2010, 22-27

BCD Travel. "Cities & Trends Report." 2018.

CILT en InterAct International. "ELAN: Effects on the European Economy of Shortages of Foreign Language Skills in Enterprise." (December 2006): 1-79.

CLB. "Onderwijskiezer." Bezocht op 14 februari, 2019. www.onderwijskiezer.be/v2/index.php

Council of Europe. "European Cultural Convention." (1954).

DUO. "1 cijfer HO." (2017).

Dutch Culture. "Buitengaats." Laatst gewijzigd op 23 juli, 2018. <https://dutchculture.nl/nl/events/events-worldwide>

Flanders Investment & Trade. "Italië in cijfers." Bezocht op 18 januari, 2019. <https://www.flandersinvestmentandtrade.com/export/landen/itali%C3%AB/cijfers>

Flanders Investment & Trade. "Vlaanderen 2018 ExportBarometer." (2018): 1-36. <https://www.flandersinvestmentandtrade.com/sites/corporate/files/publications/EXPORTbarometer2018.pdf>

Hagen, Stephen. "Mapping succesfull language use in international business: How, when and where do European companies achieve success?" *In Language Use in Business and Commerce in Europe*, edited by Gerhard de Stickel, 24-33. Frankfurt am Main: Peter Lang, 2010.

Leenknecht, Simon, de Brandt, Christel en Tom Ruetten. "The only way is up? Een cijferanalyse van de internationalisering van de productie en de spreiding van de Vlaamse podiumkunsten (2000-2016)." (2017): 1-29.

<https://s3.amazonaws.com/kunstenpunt.f.mrhenry.be/2017/09/The-only-way-is-up-Een-cijferanalyse-van-de-internationalisering-van-de-productie-en-de-spreiding-van-de-Vlaamse-podiumkunsten-2000-2016.pdf>

Leslie, David en Hilary Russell. "The importance of foreign language skills in the tourism sector: A comparative study of student perceptions in the UK and continental Europe." *Tourism Management* 27 (2006): 1397-1407.

Marlet, Gerard en Joost Poort. *De waarde van cultuur in cijfers*. Utrecht: Atlas voor gemeenten, 2011.

Marro, Enrico. "Università, studenti italiani all'assalto dell'Olanda (+272%). Fanno la scelta giusta?" *Il sole* 24 ore, 8 oktober, 2018.

https://www.ilsole24ore.com/art/mondo/2018-10-04/universita-studenti-italiani-all-assalto-dell-olanda-272percento-fanno-scelta-giusta-123255.shtml?uuid=AEIjDFHG&refresh_ce=1

NBTC Holland Marketing. "Kerncijfers 2018: Gastvrijheidseconomie." (2018): 1-37. <https://kerncijfers.nbtc.nl/nl/magazine/12053/825059/nederlandse-zakenreismarkt.html>

NBTC Holland Marketing. "Marketscan Italië 2018." (2018): 1-12. <https://marketscans.nbtc.nl/nl/NL/8815/127138/ontwikkeling-inkomend-toerisme.html>

NBTC-NIPO Research. "Continu Zakenreis Onderzoek 2016." (2016).

Nederlands Letterenfonds. "Nederlandstalige literatuur in Italiaanse vertaling, 2015-2017." (2018): 1-13.

Nederlandse Taalunie. "NEM-rapportage 2017." (2018).

NRIT Media, Centraal Bureau voor de Statistiek, NBTC Holland Marketing en Centre of Expertise Leisure, Tourism & Hospitality. "Trendrapport toerisme, recreatie en vrije tijd 2017." (2017).

Nuffic. "Internationalisering in beeld 2018: Feiten en cijfers uit het onderwijs." (2018).

Nuffic. "Stayrate van internationaal afgestudeerden in Nederland." (2018).

Onderwijs Vlaanderen. "Recordaantal Vlaamse studenten op Erasmus, internationale studentenmobiliteit blijft populair." 12 augustus, 2016. <https://onderwijs.vlaanderen.be/nl/recordaantal-vlaamse-studenten-op-erasmus-internationale-studentenmobiliteit-blijft-populair>

Rijksdienst voor Ondernemend Nederland. "Handel Nederland – Italië." Bezocht op 20 december, 2018. <https://www.rvo.nl/onderwerpen/internationaal-ondernemen/landenoverzicht/itali%C3%AB/handel-nederland-itali%C3%AB>

Rijksoverheid. "Prioriteiten internationaal cultuurbeleid." Bezocht op 13 maart, 2019. <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/internationale-culturele-samenwerking/internationaal-cultuurbeleid/prioriteiten-internationaal-cultuurbeleid>

Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen. "Beroepsprofiel gids." (2002).

Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen. "Beroepsprofiel reisleader." (2002).

TNS Opinion & Social. "Special Eurobarometer 243: Europeans and their Languages." (2006): 1-175.

Toerisme Vlaanderen. "Toerisme in Cijfers 2017 XL." (2017). <https://www.toerismevlaanderen.be/toerisme-cijfers-2017-xl#dashboard>

Toerisme Vlaanderen. "Toerisme in kerncijfers: editie 2018." (2018): 1-21. https://www.toerismevlaanderen.be/sites/toerismevlaanderen.be/files/assets/publication/TVL_KERNCIJFERS_2018_NL_LR.pdf

United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division. "World Population Prospects: The 2017 Revision." (2017):

United Nations, Department of Economic and Social Affairs. "Trends in International Migrant Stock: Migrants by Destination and Origin." (2017):

UNWTO World Tourism Organization. "2017 International Tourism Results: the highest in seven years." 15 januari, 2018. <http://media.unwto.org/press-release/2018-01-15/2017-international-tourism-results-highest-seven-years>

UNWTO World Tourism Organization. "International Tourism Maintains Strong Momentum." 10 oktober, 2018. <http://www2.unwto.org/press-release/2018-10-09/international-tourism-maintains-strong-momentum>

Van der Poel, Romy. "De overheid betaalt 80 procent van je studie." NRC, 20 januari, 2015. <https://www.nrc.nl/nieuws/2015/01/20/de-overheid-betaalt-80-procent-van-je-studie-1458564-a592992>

Vanneste, Dominique, Huyghe, Steven, Vandensavel, Kaat en Katrien Vanginderachter. "Languages and aspects of tourism education and training in Flanders (Belgium)." *Scottish Languages Review Issue 19* (Spring 2009): 25-34.

Vlaamse overheid. "Internationaal cultuurbeleid."
Bezocht op 13 maart, 2019.
<https://cjsm.be/cultuur/themas/internationaal-cultuurbeleid>

Wearing, Stephen en Simone Grabowski. "Volunteer tourism and Intercultural exchange: Exploring the 'other' in this experience." In *Volunteer Tourism: Theory Framework to Practical Applications*, edited by Angela Benson, 193-210. Routledge, 2011.

8 Bijlage A: vragenlijst

Alle data zullen zoveel mogelijk worden opgezocht door lokale partijen zoals studenten of medewerkers van universiteiten en ambassades in het pilotland. Alle vragen gaan over het afgelopen jaar en over het gehele pilotland. Daar waar de data van één jaar geen representatief beeld geven, kan ervoor gekozen worden om data van de drie afgelopen jaren aan te leveren.

8.1 Deelvraag 1: Waar en hoe is het Nederlands aanwezig in het buitenland?

Nederlands in het onderwijs

1. Welke hogeronderwijsinstellingen bieden het vak Nederlands aan?
2. Hoeveel afdelingen Nederlands bestaan er aan hogeronderwijsinstellingen?
3. Hoeveel docenten geven Nederlands op hogeronderwijsinstellingen? (geef aantal personen, niet aantal uren)
4. Hoeveel studenten volgen lessen Nederlands aan hogeronderwijsinstellingen?
5. Welke middelbare scholen bieden lessen Nederlands aan?
6. Hoeveel docenten geven Nederlands op de middelbare school? (geef aantal personen)
7. Hoeveel scholieren volgen lessen Nederlands op de middelbare school?
8. Welke basisscholen bieden lessen Nederlands aan?
9. Hoeveel leraren geven Nederlands op de basisschool? (geef aantal personen)
10. Hoeveel scholieren volgen lessen Nederlands op de basisschool?
11. Welke andere organisaties bieden lessen Nederlands aan?
12. Hoeveel docenten geven Nederlands aan deze instellingen? (geef aantal personen)
13. Hoeveel studenten volgen lessen Nederlands aan deze instellingen?
14. Hoeveel CNaVT certificaten zijn er uitgegeven?
15. Hoeveel studenten van afdelingen Nederlands zijn er geslaagd voor het CNaVT?
16. Welke netwerken/samenwerkingsverbanden/platforms zijn er voor het Nederlands?
17. Welke activiteiten worden er georganiseerd in het land rondom neerlandistiek, het Nederlands en de Nederlandse/Vlaamse cultuur?
18. Welke activiteiten organiseert uw afdeling Nederlands op het gebied van neerlandistiek?

Nederlands in vertalingen

1. Hoeveel literair vertalers Nederlands staan er geregistreerd?
2. Hoeveel ondertitelaars Nederlands staan er geregistreerd?
3. Hoeveel tolken Nederlands staan er geregistreerd?
4. Hoeveel literaire vertalingen zijn er gemaakt vanuit het Nederlands?
5. Hoeveel literaire vertalingen zijn er gemaakt naar het Nederlands?
6. Hoeveel van oorsprong Nederlandstalige boeken zijn er verkocht?

Nederlands en reizen

1. Hoeveel inwoners bezoeken Nederland voor zaken?
2. Hoeveel inwoners bezoeken Nederland voor vakantie?
3. Hoeveel Nederlanders bezoeken uw land voor zaken?
4. Hoeveel Nederlanders bezoeken uw land voor vakantie?
5. Hoeveel studenten gaan voor een uitwisseling naar Nederland?

7. Hoeveel Nederlandse studenten komen naar uw land voor een uitwisseling?
8. Hoe groot is de groep Italiaanse immigranten in Nederland?
9. Hoe groot is de groep Nederlandse immigranten in uw land?
10. Hoeveel inwoners bezoeken Vlaanderen voor zaken?
11. Hoeveel inwoners bezoeken Vlaanderen voor vakantie?
12. Hoeveel Vlamingen bezoeken uw land voor zaken?
13. Hoeveel Vlamingen bezoeken uw land voor vakantie?
14. Hoeveel studenten gaan voor een uitwisseling naar Vlaanderen?
15. Hoeveel Vlaamse studenten komen naar uw land voor een uitwisseling?
16. Hoe groot is de groep Italiaanse immigranten in Vlaanderen?
17. Hoe groot is de groep Vlaamse immigranten in uw land?

Nederlands in de economie

1. In welke sectoren werken veel mensen die Nederlands spreken?
2. Welke organisaties hebben Nederlandssprekend personeel in dienst?
3. Welke Nederlandse organisaties zijn in uw land gevestigd?
4. Welke Vlaamse organisaties zijn in uw land gevestigd?
5. In welke sectoren is er veel vraag naar personeel dat Nederlands spreekt?
6. Welke organisaties hebben handelsrelaties met Vlaanderen?
7. Welke organisaties hebben handelsrelaties met Nederland?
8. In welke landen gaan studenten werken na hun studie Nederlands?
9. In welke sectoren gaan studenten werken na hun studie Nederlands?
10. Bij welke organisaties gaan studenten werken na hun studie Nederlands?
11. Welke banen vervullen studenten na hun studie Nederlands?
12. Op welk niveau werken studenten na hun studie Nederlands? (Op hetzelfde niveau als hun studie of op een lager of een hoger niveau?)

Nederlands in de wetenschap

1. Hoeveel wetenschappelijke publicaties heeft de neerlandistiek gepubliceerd in de afgelopen drie jaar?
2. Hoeveel wetenschappelijke publicaties heeft uw afdeling neerlandistiek gepubliceerd in de afgelopen drie jaar?
3. Hoeveel onderzoekers zijn er werkzaam aan uw afdeling? (geef aantal personen, niet aantal uren)

Nederlandse en Vlaamse cultuur

1. Hoeveel van oorsprong Nederlandstalige films zijn er uitgezonden?
2. Hoeveel van oorsprong Nederlandstalige tv-programma's zijn er uitgezonden?
4. Hoeveel Nederlandstalige nummers zijn er opgenomen in de top 40 (of een vergelijkbare hitlijst)?
5. Hoeveel nummers van Vlaamse zangers/componisten stonden er in de top 40 (of een vergelijkbare hitlijst)? N.B. Dit kunnen ook niet-Nederlandstalige nummers zijn.
6. Hoeveel nummers van Nederlandse zangers/componisten stonden er in de top 40 (of een vergelijkbare hitlijst)? N.B. Dit kunnen ook niet-Nederlandstalige nummers zijn.
7. Hoeveel optredens van Vlaamse zangers/componisten zijn er geweest?
8. Hoeveel optredens van Nederlandse zangers/componisten zijn er geweest?
9. Hoeveel games van Vlaamse makers zijn er verkocht?
10. Hoeveel games van Nederlandse makers zijn er verkocht?
11. Hoeveel theatervoorstellingen van Vlaamse makers zijn er geweest?
12. Hoeveel theatervoorstellingen van Nederlandse makers zijn er geweest?
13. Hoeveel andere kunstuitingen van Vlaamse kunstenaars zijn er geweest?

14. Hoeveel andere kunstuitingen van Nederlandse kunstenaars zijn er geweest?
15. Welke andere evenementen hebben plaatsgevonden waarbij de Vlaamse cultuur een belangrijke plek innam?
16. Welke andere evenementen hebben plaatsgevonden waarbij de Nederlandse cultuur een belangrijke plek innam?

8.2 Deelvraag 2: Welke kwalitatieve en kwantitatieve meerwaarde levert de aanwezigheid van het Nederlands in het buitenland? Welke kansen kunnen nog (beter) worden benut?

Waarde van het Nederlands volgens organisaties

1. Welke organisatie vertegenwoordigt u?
2. Binnen welke sector is uw organisatie actief?
3. Heeft uw organisatie Nederlandse/Vlaamse wortels?
4. Heeft uw organisatie relaties met Nederland of Vlaanderen?
5. Heeft kennis van de Nederlandse taal en de Nederlandse/Vlaamse cultuur toegevoegde waarde voor uw organisatie?
6. Waarom heeft u personeel in dienst genomen dat Nederlands spreekt en kennis heeft van de Nederlandse/Vlaamse cultuur?
7. Is kennis van de Nederlandse taal en de Nederlandse/Vlaamse cultuur een vereiste voor bepaalde functies in uw organisatie?
8. Zo ja, voor welke functies is dit een vereiste?
9. Welke functies worden vervuld door mensen met kennis van de Nederlandse taal en de Nederlandse/Vlaamse cultuur?
10. Zijn er werkzaamheden die bepaalde medewerkers (makkelijker) uit kunnen voeren doordat zij Nederlands spreken en kennis hebben van de Nederlandse/Vlaamse cultuur?
11. Zo ja, welke werkzaamheden zijn dat?
12. Wat is het voordeel van werknemers die Nederlands spreken en kennis hebben van de Nederlandse/Vlaamse cultuur?

13. Wat vindt u van deze vragenlijst? Missen er vragen? Zijn er zaken onduidelijk?

Waarde van het Nederlands volgens alumni

1. Aan welke hogeronderwijsinstelling heeft u Nederlands gestudeerd?
2. In welk jaar bent u afgestudeerd?
3. Waarom heeft u Nederlands gestudeerd?
4. In welk land bent u gaan werken na uw studie Nederlands?
5. In welke sector bent u gaan werken na uw studie Nederlands?
6. Bij welke organisatie bent u gaan werken na uw studie Nederlands?
7. Welke baan heeft u na uw studie Nederlands vervuld?
8. Op welk niveau werkte u na uw studie Nederlands? (Op hetzelfde niveau als uw studie of op een lager of een hoger niveau?)
9. Wat is de toegevoegde waarde van kennis van de Nederlandse taal en de Nederlandse/Vlaamse cultuur volgens u?
10. Gebruikt u uw kennis van de Nederlandse taal en van de Nederlandse/Vlaamse cultuur in uw werk?
11. Zo ja, wanneer gebruikt u deze kennis in uw werk?
12. Wat heeft u aan deze kennis in uw werk?
14. Welke werkzaamheden kunt u (makkelijker) uitvoeren dan collega's doordat u Nederlands spreekt en kennis heeft van de Nederlandse/Vlaamse cultuur?
15. Wanneer gebruikt u uw kennis van de Nederlandse taal en van de Nederlandse/Vlaamse cultuur buiten uw werk of studie?
16. Wat doet u met uw kennis van de Nederlandse taal en van de Nederlandse/Vlaamse cultuur, sinds u afgestudeerd bent?
17. Welke status of prestige heeft het Nederlands volgens u?
18. Wat vindt u van deze vragenlijst? Missen er vragen? Zijn er zaken onduidelijk?

Waarde van het Nederlands volgens huidige studenten

1. Aan welke hogeronderwijsinstelling studeer je Nederlands?
2. Hoeveel jaar studeer je nu Nederlands?
3. Waarom ben je Nederlands gaan studeren?
4. Wat wil je met jouw kennis van de Nederlandse taal en van de Nederlandse/Vlaamse cultuur gaan doen na je studie?
5. Hoe denk je jouw kennis van de Nederlandse taal en van de Nederlandse/Vlaamse cultuur te gaan gebruiken in je toekomstige baan?
6. Wat is de toegevoegde waarde van kennis van de Nederlandse taal en van de Nederlandse/Vlaamse cultuur volgens jou?
7. Welke status of prestige heeft het Nederlands volgens jou?
8. Wat vind je van deze vragenlijst? Missen er vragen? Zijn er zaken onduidelijk?

Waarde van het Nederlands volgens docenten

1. Aan welke hogeronderwijsinstelling werkt u?
2. Waarom is kennis van de Nederlandse taal en van de Nederlandse/Vlaamse cultuur waardevol in uw land?
3. Waarom bent u docent Nederlands? En bijvoorbeeld geen docent Duits of Engels?
4. Hoe overtuigt u studenten om lessen Nederlands te gaan volgen?
5. Welke mogelijkheden biedt kennis van de Nederlandse taal en van de Nederlandse/Vlaamse cultuur die een andere vreemde taal/cultuur niet biedt?
6. Wat is de toegevoegde waarde van de Nederlandse taal en de Nederlandse/Vlaamse cultuur volgens relaties van uw afdeling?

Waarde van het Nederlands volgens de Nederlandse ambassade en Vlaamse Vertegenwoordiging

1. Wat is de toegevoegde waarde van de Nederlandse taal en de Nederlandse/Vlaamse cultuur volgens u?
2. Wat is de toegevoegde waarde van de Nederlandse taal en de Nederlandse/Vlaamse cultuur volgens uw relaties?

3. Wat vindt u van deze vragenlijst? Missen er vragen? Zijn er zaken onduidelijk?

Kansen en ontwikkelingen

1. Welke status of welk prestige heeft het Nederlands?
2. Welke kansen voor het Nederlands kunnen (beter) worden benut?
4. Welke (landelijke) ontwikkelingen hebben invloed op uw afdeling Nederlands?
5. Wat zou er moeten gebeuren om de internationale neerlandistiek succesvoller te maken?
6. Wat kan uw afdeling dankzij de subsidies van de Taalunie doen, wat u anders niet zou kunnen doen?
7. Vraagt u ook bij andere instanties subsidies aan voor uw afdeling Nederlands?
8. Zo ja, zijn die instanties in Nederland of Vlaanderen gevestigd of in uw land?
9. Als u de inkomsten van de afdeling onderverdeelt in percentages, welk deel wordt dan gefinancierd door de Taalunie, welk deel door de universiteit en welk deel wordt op een andere manier verkregen?
10. Wat zou uw afdeling nog meer willen doen, maar is nu nog niet mogelijk?
11. Voldoet het aanbod van uw afdeling aan de vraag van de studenten?
12. Zo niet, waar vragen studenten om?
13. Aan welke ondersteuning vanuit de Taalunie heeft uw afdeling behoefte?
14. Wat is het resultaat als uw afdeling die ondersteuning zou krijgen?
15. Aan welke ondersteuning in het algemeen heeft uw afdeling behoefte?
16. Stel u krijgt een zak met geld: Waar zou u extra geld voor de afdeling aan besteden?
17. Wat vindt u van deze vragenlijst? Missen er vragen? Zijn er zaken onduidelijk?

9 Bijlage B: data-analyse van Angela Albanese

De enquête werd uitgevoerd om de waardering van de Nederlandse taal en de Nederlandse/Vlaamse cultuur in Italië in kaart te brengen en is voornamelijk uitgevoerd middels formulieren voor de instellingen die cursussen Nederlands in Italië aanbieden. Het onderzoek betreft ook het cultureel gebied, de arbeidsmarkt en de arbeidsrelaties, die met de carrière van alumni of studenten die Nederlands hebben gestudeerd en/of kennen, verbonden zijn. Dankzij de antwoorden op de enquêtes, die zowel aan de docenten van de verschillende universiteiten en hun alumni en studenten zijn voorgelegd als tevens aan bedrijven en ambassades, kon een aantal tendensen worden geïndividueerd, die mogelijk nuttig zijn om de feitelijke waardering van de Nederlandse taal in Italië op juiste waarde te schatten en over deze adequaat na te denken.

9.1 Belangrijkste standpunten van alumni

De keuze van de taal:

De meeste voorkomende tendensen, die een groot aantal alumni betreffen, tonen aan, dat de keuze van de taal door verschillende factoren bepaald wordt, die vooral de belangstelling voor een rijk cultureel erfgoed naar voren brengen.

Ongeveer 80% begon Nederlands te studeren vanwege de geschiedenis, het strategische belang van Nederland in Europa, de culturele sectoren, die Nederland en Vlaanderen verenigen, in het bijzonder de kunst, het gebruik van een taal, die bijzondere klanken en structuren bezit, die naargelang de verschillende taalgebieden variëren.

Voor sommige alumni de keuze van het Nederlands werd bepaald door het prestige en de kwaliteit van het onderwijs in de afdeling waar zij studeerden. Een voorbeeld hiervan is de afdeling neerlandistiek in Padua, zoals benadrukt wordt door sommige alumni, die hun ontevredenheid geuit hebben over de beslissing om de afdeling in Padua af te schaffen.

Toegevoegde waarde van kennis van de Nederlandse taal en de Nederlandse/Vlaamse cultuur:

Vanuit het perspectief van het beroepsleven zou de toegevoegde waarde van kennis van de Nederlandse taal en de Nederlandse/Vlaamse cultuur liggen in het feit, dat het Nederlands het aannemen van personeel voor Nederlandse en Vlaamse bedrijven en instellingen zou bevorderen. In dit opzicht zou het Nederlands de mogelijkheid vergroten om in het buitenland te werken of om in Italië prioriteit te kunnen krijgen bij het in dienst nemen ten opzichte van andere kandidaten, die geen Nederlands spreken. Dus is, met betrekking tot carrièreverloop - volgens de meeste alumni in dit geval - kennis van een kleine en meestal onbekende taal een voordeel. Bovendien zou op het gebied van toerisme de kennis van het Nederlands de communicatie vergemakkelijken. De mogelijkheid om het Nederlands als enige voertaal te kunnen gebruiken, in plaats van andere voertalen als Engels of Duits, is een toegevoegde waarde voor ongeveer 60% van de alumni.

Status of prestige van het Nederlands:

Uit de antwoorden van alumni blijkt, dat de meest voorkomende trend over de status of het prestige van de Nederlandse taal in de richting gaat van de constatering van een lage status van de Nederlandse taal en de Nederlandse/Vlaamse cultuur in Europa. De meerderheid van alumni denkt dat op Europees niveau de Nederlandse taal in toenemende mate

verdrongen wordt door die talen, die over het algemeen als bekender, gewoner en sterker beschouwd worden door de Europese gemeenschap dan het Nederlands. Volgens de meerderheid wordt de Nederlandse taal in dit opzicht niet op de juiste waarde geschat.

Voorstellen:

Sommige alumni in Bologna hebben voorgesteld om in het formulier vragen toe te voegen over de kennis van de Nederlandse taal na de studie. Met name met betrekking tot de mogelijkheden voor alumni en studenten om de kennis van de taal uit te breiden en te verdiepen, naast de poging om te evalueren hoe het gebruik van de taal verandert bij de overgang van onderwijs naar werk.

Carrièrevooruitzichten van alumni:

De helft van alumni uit Bologna willen hun studie voortzetten bijvoorbeeld door een doctoraat, terwijl de andere helft nog niet werkt, maar hoopt in de nabije toekomst dankzij de kennis van de Nederlandse taal een baan te kunnen vinden.

De meeste alumni uit Napels werken meestal in de toeristische sector als reisguides of als receptionisten; sommige alumni uit Napels zijn freelance vertalers of werken bij kantoren/bedrijven in Italië, terwijl anderen van hen werken als tolken.

Ongeveer 40% van alumni in Padua werkt bij bedrijven in Nederland of Vlaanderen, een deel van hen werkt in de toeristische sector of bij kantoren/bedrijven, zoals die uit Napels, terwijl een beperkt aantal alumni werkt in sectoren als de grafische industrie.

De meerderheid van alumni uit Rome werkt voor Ngo's, als vertalers of tolken. Sommigen van hen werken in het buitenland bij bedrijven, terwijl een beperkt aantal alumni een stage in Nederland voor een Erasmus-programma heeft uitgevoerd.

De meeste alumni in Triëst werken als vertalers, bij kantoren/bedrijven of bureaus, een beperkt aantal van hen is docenten; alumnus 3 werkt in België bij het Europees Parlement als tolk.

9.2 Belangrijkste standpunten van studenten

De keuze van de taal:

De meeste studenten beschouwen Nederland als een fascinerend land, dat een heel aantrekkelijke cultuur en geschiedenis heeft; derhalve kennen zij aan het Nederlands een hoog prestige toe. Bovendien denken velen van hen dat Nederlanders ruimdenkend zijn en dit is een kwaliteit die gewaardeerd wordt.

Ongeveer 60% begon Nederlands te studeren naast andere talen zoals Engels en Duits. Deze studenten beschouwen de studie Nederlands als functioneel voor het perfectioneren van een zo compleet mogelijk beeld van de Germaanse talen. In dit geval lijkt er overigens wel enige onenigheid te zijn, want voor sommigen is het gebruik van Engels (ook in Nederlandstalige landen) een bedreiging voor de Nederlandse taal en cultuur. In andere gevallen wordt de vergelijking met de Engelse grammatica echter als zeer nuttig beschouwd voor de studie van het Nederlands zelf.

Aanvankelijk hebben de meeste studenten Nederlands uit nieuwsgierigheid gestudeerd of dachten zij dat de kennis van een taal, die tot een economisch ontwikkeld land behoort, voordelig zou kunnen zijn voor hun toekomstige loopbaan.

In 5% van de gevallen is de belangstelling voor de taal ontstaan ten gevolge van culturele uitwisselingsprogramma's op de middelbare scholen of ten gevolge van een verblijf in de Nederlandstalige landen.

Toegevoegde waarde van kennis van de Nederlandse taal en de Nederlandse/Vlaamse cultuur:

In tegenstelling tot alumni hebben de meeste studenten geen duidelijk beeld over hun carrière en dat komt tot uiting in de waarde, die ze aan het Nederlands toekennen. Zij vinden dat de kennis van de Nederlandse taal en de Nederlandse/Vlaamse cultuur vooral op cultureel gebied van groot nut voor hen is. Inderdaad uit hun opmerkingen blijkt, dat ze zeer geïnteresseerd zijn in de versterking van de kennis van de hele

Nederlandse/Vlaamse cultuur, en in dit opzicht beschouwen ze de taal als een absoluut noodzakelijk middel, niet uitsluitend voor hun studie, maar ook in het algemeen voor hun interesses voor de Nederlandse/Vlaamse kunst, geschiedenis, politiek, filosofie en literatuur.

Een aanzienlijk aantal studenten heeft de toegevoegde waarde van kennis van de Nederlandse taal op basis van het kader van de huidige Europese politiek ingeschat. In dit verband vindt 40% van hen, dat Nederland in het huidige Europa op economisch en sociaal gebied een sleutelfunctie vervult. Daarom zouden volgens hen de kennis en de echte waarde van de Nederlandse taal ten opzichte van de voornaamste voertalen in Europa niet onderschat moeten worden.

Status of prestige van het Nederlands:

Ondanks het feit dat Nederland een fascinerende cultuur bezit, denken de meeste studenten, dat het Nederlands als kleine taal vaak ten onrechte als 'nis-taal' of exotische taal beschouwd wordt. Volgens hen is deze taal vaak ondergewaardeerd, als een taal gezien die niet voldoende aandacht krijgt. Maar juist omdat de taal weinig bekend is, heeft een groot aantal studenten en alumni gekozen om Nederlands te studeren, vaak en vooral als een uitdaging.

Toekomstperspectieven:

De meeste studenten willen op het terrein van toerisme werken, als tolken en bemiddelaars tussen Italië en Nederland of tussen Italië en België. In de rol van bemiddelaars zijn zij van mening dat de vertaling van groot belang is. Sommige alumni werken al bij bedrijven in Nederland, België of Italië (als ze in Italië gevestigd zijn, gaan zij vaak handelsbetrekkingen met Nederland of België aan). Deze bedrijven zijn verantwoordelijk voor marketingdiensten (levensmiddelenbedrijven, handelsondernemingen) of diplomatieke betrekkingen (consulaten).¹²⁹

In het algemeen ongeveer 5 procent van studenten en 5 procent van alumni hebben de wens geuit om de studie van het Nederlands na hun Master voort te zetten en op het gebied van academisch onderzoek hun bijdrage te leveren. Sommigen van hen vertalen oude en vroegmoderne Nederlandse teksten en wensen ook in het onderwijs als docent te kunnen werken.

Naar onze mening moet dit punt niet onderschat worden, gezien het feit dat in dit geval vraag en aanbod samenkomen, omdat alle docenten uitdrukkelijk om een uitbreiding van het personeelbestand in hun afdelingen hebben gevraagd. Binnen deze context kan nog opgemerkt worden dat zowel sommige studenten als de docent in Padua de wens hebben geuit voor invoering en ondersteuning in Italië voor een doctoraat (PhD/AIO plaats) Nederlandse taalkunde en letterkunde.

Trends/opmerkingen:

Sommige studenten hebben geklaagd over het geringe aantal instellingen in Italië die cursussen Nederlands aanbieden. Hieruit blijkt, dat in Italië nog steeds veel studenten die in de Nederlandse taal geïnteresseerd zijn, moeilijk een instelling kunnen vinden die deze taal aanbiedt.

Voorstellen:

De student n° 11 in Rome stelt de volgende vraag: Hoe zouden volgens jou de hoger-onderwijsinstellingen samen kunnen werken om de verbreding en het onderwijs van de Nederlandse/Vlaamse cultuur en taal te kunnen verbeteren?

Andere studenten stellen voor om vragen toe te voegen die het feitelijke niveau van de taal betreffen, met verwijzing naar het Gemeenschappelijk Europees Referentiekader, in het bijzonder voor die studenten, die hun niveau willen verbeteren. In dit verband benadrukken de docenten in Bologna en in Rome het belang van het Certificaat Nederlands als Vreemde Taal (CNaVT), dat zij in hun universiteiten willen introduceren.

¹²⁹ Genoemde bedrijven: Mamma Lucia SA (Giovanni Rana) in België; Consorzio di Tutela del Prosecco DOC; ACLI in Utrecht;

Adriaal; LawLinguists, NGO's, Media Measurement, Nederlands consulaat-generaal in Milaan: Milaan_alumni_1, vraagt om op de hoogte gesteld te worden over de uitkomsten van het onderzoek.

9.3 Belangrijkste standpunten en voorstellen van docenten

De docent in Padua wijst op een bijzonder alarmerende situatie voor het onderwijs van het Nederlands in haar stad:

“Het Nederlands in Padua dreigt te worden afgeschaft; ik vul deze enquête in denkend aan de toestand zoals hij was en hopelijk weer zal worden.”

De situatie in Padua verontrust de docenten en leidt tot nadelige gevolgen ook voor de andere afdelingen in Italië en voor hun studenten.

De docenten in Bologna, Napels en Padua vragen om de invoering van Masteropleidingen Nederlands aan hun universiteiten.

Volgens de docenten zijn de volgende ondersteuning van groot belang voor de verschillende afdelingen, en wel om:

1. Extra vaste taaldocenten en docenten literatuurgeschiedenis aan te stellen.
2. Alle docenten hebben de behoefte geuit voor een ruimer personeelsbeleid;
3. Onderzoeksprojecten te financieren;
4. Meer steun voor de aanstelling van lectoren en voor lectoren met nieuwe, armzalige contracten (de afdeling in Triëst heeft bijvoorbeeld geen lectoraat meer);
5. Financiële ondersteuning, salarissen voor extra cursussen (bijscholingen) te kunnen activeren;
6. Financiële ondersteuning voor doctorandi, bijvoorbeeld door beurzen;
7. Studiereizen met studenten te kunnen bevorderen;
8. Internationale samenwerking te kunnen uitbreiden en nationale seminaria te kunnen organiseren;
9. Lezingen en workshops te kunnen organiseren, die het aanbod gevarieerd en dynamisch maken;
10. Extra activiteiten als filmsessies, schrijverspromoties en groepsbegeleiding aan studenten te kunnen bieden;
11. Groter aanbod culturele activiteiten, bijvoorbeeld door ambassades of instituten;

12. Stages voor studenten aanbieden of helpen organiseren bij andere instellingen of bedrijven.
13. Ondersteuning niet alleen door de universiteit maar ook door de diplomatieke diensten.

Ondersteuning in het algemeen:

De aanvragen van de lijst, die aan een ondersteuning in het algemeen behoefte hebben, zijn:

1. Extra vaste taaldocenten en docenten literatuurgeschiedenis;
2. Financiële ondersteuning, salarissen voor extra cursussen (bijscholingen);
3. Ondersteuning niet alleen door de universiteit maar ook door de diplomatieke diensten;
4. Groter aanbod culturele activiteiten, bijvoorbeeld door ambassades of instituten;
5. Meer steun voor de aanstelling van lectoren en voor lectoren met nieuwe, armzalige contracten;

Ondersteuning vanuit de Taalunie:

De aanvragen van de lijst, die een ondersteuning vanuit de Taalunie vragen, zijn:

1. Extra vaste taaldocenten en docenten literatuurgeschiedenis;
2. Financiële ondersteuning, salarissen voor extra cursussen (bijscholingen);
3. Studiereizen met studenten te kunnen bevorderen;
4. Meer steun voor de aanstelling van lectoren en voor lectoren met nieuwe, armzalige contracten;
6. Financiële ondersteuning voor doctorandi, bijvoorbeeld door beurzen;
7. Stages voor studenten aanbieden of helpen organiseren bij andere instellingen of bedrijven;
8. Lezingen en workshops te kunnen organiseren, die het aanbod gevarieerd en dynamisch maken.

Voorstellen van docenten over het formulier:

De meeste docenten vinden sommige vragen moeilijk te beantwoorden, vooral de vragen over de arbeidskansen en de organisaties in Italië. Er wordt gevraagd om meer duidelijke vragen over de steun, die de verschillende afdelingen nodig hebben.

Daarnaast heeft de docent in Rome voorgesteld vragen in te voegen over Masteropleidingen in Nederland en

Vlaanderen, omdat ze heel aantrekkelijk voor studenten zijn.

Slotopmerkingen:

Uit de enquête blijkt dat voor studenten en alumni de Nederlandse taal en de Nederlandse/Vlaamse cultuur van grote waarde zijn voor hun studie en voor hun carrière. Zij hopen op een bredere erkenning van deze waarde in het onderwijs, in de politiek, in de Europese cultuur. Ze zijn trots op hun afdelingen neerlandistiek in Italië, die zij als belangrijke en uitstekende culturele instellingen beschouwen en ze zijn bezorgd over de toekomst van hun afdelingen, vooral omdat er in Italië maar weinig zijn en deze constant behoefte hebben aan concrete steun door de instellingen.

De docenten hopen dat hun afdelingen hun werk voort kunnen zetten, om in Italië studenten een steeds adequatere kennis van de Nederlandse taal en de Nederlandse/Vlaamse cultuur te kunnen blijven aanbieden.

In het algemeen wordt de enquête door alle respondenten als een nuttig hulpmiddel beschouwd bij het onderzoek en de toekomstperspectieven op het gebied van de Nederlandse taal en de Nederlandse/Vlaamse cultuur in Italië.

Angela Albanese
M.A. student
Universiteit Sapienza Rome

10 Bijlage C: Verslag bijeenkomst met veldpartijen in Italië

10.1 Aanwezig

- Francesca Terrenato – docent in Rome
- Dolores Ross – docent in Trieste
- Marco Prandoni – docent in Bologna
- Marleen Mertens – docent in Padua
- Michel Dingenouts – docent in Milaan
- Geert de Proost – Vlaamse vertegenwoordiging
- Bas Ernst – Nederlandse ambassade
- Danielle van Gorcum – Nederlandse ambassade
- Karlijn Waterman – Taalunie
- Ilse van der Horst – Taalunie

10.2 Afwezig

- Franco Paris – heeft zijn bijdrage gemaaild

10.3 Besproken

Tijdens deze bijeenkomst hebben we het rapport over de veldanalyse in Italië besproken. Doel van de bijeenkomst was identificeren hoe de aanwezigen de bevindingen uit het rapport kunnen gebruiken in hun werk. De Taalunie erkent dat de hoge werkdruk van de docenten een (groot) probleem is. Desalniettemin wilden we in deze bijeenkomst bespreken welke acties er ondernomen kunnen worden om de positie van de neerlandistiek in Italië te bevorderen. Daarbij is ook gekeken naar manieren waarop de acties de minste tijd vragen van de afdelingen.

Tijdens de bespreking stonden 5 vragen centraal:

- Welke inzichten heeft het rapport je gebracht?
- Welke acties kan jouw organisatie ondernemen n.a.v. deze inzichten?
- Wie en wat heb je hierbij nodig?
- Welke acties zijn laaghangend fruit? (snel en makkelijk uit te voeren)

- Welke acties zijn hooghangend fruit? (kosten meer tijd of moeten eerst verder uitgewerkt worden)

Aan het begin van de bijeenkomst zijn de inzichten gethematiseerd. Daarna is op die thema's voortgeborduurd.

Economie & arbeidsmarkt

Inzichten:

- Economische meerwaarde van de neerlandistiek.
- De opbrengsten van de neerlandistiek zijn groter dan de investeringen die erin worden gedaan.
- Kennis van het Nederlands levert geld op voor bedrijven in Italië, Nederland en Vlaanderen. Gebrek aan talenkennis kost bedrijven geld.
- Meertaligheid schept kansen, dit geldt ook voor kennis van de Nederlandse taal en cultuur.
- De arbeidskansen van alumni zijn beter dan gedacht.
- Alumni kunnen werken in veel meer disciplines en beroepen dan alleen de literaire sector en het onderwijs.
- De afdelingen leiden hoger opgeleide arbeidskrachten op voor de Vlaamse en Nederlandse arbeidsmarkt. De meeste masterstudenten op uitwisseling keren niet meer terug uit het Nederlandse taalgebied. Ze leveren geld op door in Nederland en Vlaanderen te werken.

Actie	Wanneer	Wie
Stagiair inventariseert het aantal Nederlandse en Vlaamse bedrijven in de omgeving en gaat na welke kennis van taal en cultuur belangrijk voor hen is.	Lange termijn	Stagiair, afdeling
Grote internationale en/of Nederlandse en Vlaamse bedrijven benaderen	Lange termijn	Taalunie
In gesprekken met bedrijven onder de aandacht brengen welke waarde afdelingen en hun studenten voor hen kunnen hebben.	Korte termijn	NL ambassade, VL vertegenwoordiging, afdelingen
Stagiair brengt arbeidsmarktkansen in kaart voor neerlandici	Lange termijn	Stagiair, afdeling
Informatie over stagemogelijkheden in nieuwsbrieven van Taalunie. De rest kan deze verder verspreiden	Korte termijn	Taalunie, NL ambassade, VL vertegenwoordiging, afdelingen
Stageplekken aanbieden voor studenten neerlandistiek	Lange termijn	NL ambassade, VL vertegenwoordiging, Taalunie
Informatie verstrekken aan afdelingen over hoe de arbeidsmarkt eruit ziet voor neerlandici (incl. specifieke bedrijven)	Korte termijn	NL ambassade, VL vertegenwoordiging
Lijstje maken van bedrijven waar studenten stage zijn gaan lopen. Dit dient als inspiratie voor andere studenten.	Korte termijn	Student? Afdelingen
Uitzoeken precieze (on) mogelijkheden van Erasmus+ en andere programma's voor stages	Korte termijn	Taalunie
Studenten wijzen op stagebeurzen o.a. van Erasmus	Korte termijn	Afdelingen
Stagemarktplaats met links naar vacature(websites)	Korte termijn	Taalunie

Alumni

Inzichten:

- Het belang van de alumni: wat doen ze met het Nederlands?
- Het volgen van alumni kan zeer interessant zijn en veel opbrengen.

Actie	Wanneer	Wie
Student schrijft scriptie over waar alumni zijn gaan werken en brengt zo kansen voor andere neerlandici in kaart.	Lange termijn	Student, afdeling
Alumniplatform oprichten	Lange termijn	Taalunie, Nuffic, IVN
Materiaal via online platform beschikbaar stellen waar alumni hun Nederlands mee bij kunnen houden	Korte termijn	Taalunie

Zichtbaarheid

Inzichten:

- Zichtbaarheid van Nederland en Vlaanderen in Italië kan beter. Er is daarom nood aan gecoördineerde aanpak. We moeten een communicatieplan opstellen.
- We moeten inzetten op meer bekendheid van de Nederlandse taal en cultuur, de mogelijkheid dit te studeren en de kansen die het biedt. Er is meer bewustzijn nodig op dit gebied bij (toekomstige) studenten, alumni, bedrijven en overheden.
- Studenten werven blijft belangrijk. Meer studenten betekent dat je een iets grotere speler wordt binnen de universiteit. Zonder studenten houdt alles op. Dit vraagt om een actieve aanpak.

Actie	Wanneer	Wie
De opbrengst van het werk van de alumni in Nederland en Vlaanderen voor het voetlicht brengen en zo mogelijk berekenen	Lange termijn	Taalunie
Student of stagiair berusten met een communicatietask. Hij/zij zal bekendheid genereren voor de neerlandistiek onder (toekomstige) studenten	Lange termijn	Stagiair/student, afdeling
Studenten werven	Korte termijn	Afdelingen
Kennisdelen op MediterraNed en MijnNVT, zoals promotiefilmpjes	Korte termijn	Afdelingen, NL ambassade, VL vertegenwoordiging, Taalunie
Samen optrekken met andere kleine talen. Bijv. door gezamenlijk open dagen te organiseren	Korte termijn	Afdelingen
Aandacht voor neerlandistiek tijdens diplomatieke bezoeken	Lange termijn	NL ambassade, VL vertegenwoordiging, afdelingen
Deelname aan onderwijsbeurzen en conferenties ter promotie van de neerlandistiek	Korte termijn	Soms: NL ambassade, VL vertegenwoordiging, afdelingen
Succesvolle Nederlandse of Vlaamse schrijvers uitnodigen	Korte termijn	Afdelingen, NL ambassade, VL vertegenwoordiging
Stukje op website over neerlandistiek in Italië of verwijzen naar MediterraNed	Korte termijn	NL ambassade, VL vertegenwoordiging,

Actie	Wanneer	Wie
Het grotere verhaal/ een boodschap vertellen over de waarde van onze cultuur en identiteit	Lange termijn	Taalunie, IVN, NL ambassade, VL vertegenwoordiging
Communicatieaanpak uitvoeren die deze boodschap en de neerlandistiek ondersteunt	Lange termijn	Taalunie, IVN, NL ambassade, VL vertegenwoordiging
Meer samenwerken op gebied van communicatie bijv. naar elkaar verwijzen, elkaar informeren etc.	Korte termijn	NL ambassade, VL vertegenwoordiging, afdelingen

Toerisme

Inzichten:

- Kennis van het Nederlands is waardevol in de toerismesector.
- Het belang van de tevredenheid van de toeristen die in hun eigen taal worden aangesproken voor het positieve imago van een land.

Actie	Wanneer	Wie
Rondreizende gastdocent die module toeristisch taalgebruik onderwijst	Lange termijn	Gastdocent, afdelingen
Vertalen toeristische teksten oefenen	Korte termijn	Studenten, afdelingen
Student schrijft scriptie over toeristisch taalgebruik.	Lange termijn	Student, afdelingen
Lijstje van toerismeorganisaties verzamelen waar studenten kunnen werken/stagelopen/ onderzoeken	Korte termijn	Student? Afdelingen

Literatuur

Inzichten:

- Zichtbaarheid van literaire evenementen kan beter.
- Promotie van de literatuur is nodig.
- Nederlandse en Vlaamse literatuur speelt een rol in diplomatieke bezoeken.

Actie	Wanneer	Wie
Studenten informeren over bestaan literaire evenementen	Korte termijn	Afdelingen
Evenementen organiseren over Nederlandse/Vlaamse literatuur	Lange termijn	NL ambassade, VL vertegenwoordiging, afdelingen
Gastcollege geven aan studenten over waarde van literatuur en cultuur in de diplomatie om waardering te bevorderen.	Korte termijn	NL ambassade, VL vertegenwoordiging,

Actie	Wanneer	Wie
Deelname aan literaire festivals georganiseerd door uitgevers (evt. i.p.v. zelf organiseren van toer gastschrijver)	Korte termijn	Afdelingen
Rondreizende gastdocent met specifieke expertise over literair vertalen	Lange termijn	Gastdocent, afdelingen. Financiering door Erasmus, ELV of Taalunie?
Verder onderzoek doen naar literaire vertaalmarkt	Lange termijn	Taalunie, NL letterenfonds, VL fonds voor de letteren, ELV
Weinig aanwas nieuwe vertalers naar het Italiaans. Hierop acteren.	Lange termijn	ELV
Contact zoeken met Iperborea om vertaalweekend te (laten) organiseren	Lange termijn	NL ambassade, VL vertegenwoordiging,

Vertalen

Inzichten:

- Er is weinig bekend over deze markt, terwijl dat wel heel interessant zou zijn.

Actie	Wanneer	Wie
Rondreizende gastdocent met specifieke expertise over bijv. ondertitelen, technisch vertalen, juridisch vertalen etc.	Lange termijn	Gastdocent, afdelingen. Financiering door Erasmus, Taalunie
Verder onderzoek naar niet-literaire vertaalmarkt	Lange termijn	Taalunie, PETRA-E, ESLT
Andere vertaalnetwerken in Italië aanboren	Lange termijn	Taalunie

Cultuur

Inzichten:

- Een uitgebreidere cultuuragenda over Italië zou interessant zijn. Dan kunnen afdelingen aanhaken.
- Cultuurverschillen zijn een obstakel bij economische en handelsbetrekkingen.

Actie	Wanneer	Wie
Cultuuragenda uitbreiden	Korte termijn	Kunstenpunt? Dutch Culture? Taalunie
Expatgemeenschap uit Nederland en Vlaanderen meer benutten	Lange termijn	NL ambassade, VL vertegenwoordiging
Meer Erasmusstudenten laten komen	Lange termijn	Erasmus, afdelingen
Student schrijft scriptie over cultuurverschillen bij bedrijven en financiële consequenties ervan	Lange termijn	Student, afdelingen
Gastdocent die onderwijst over interculturele communicatie tussen Nederland, Vlaanderen en Italië	Lange termijn	Gastdocent, afdelingen. Financiering door Erasmus of Taalunie?

Overig

Inzichten:

- Academische diplomatie als speerpunt.
- Samenwerking tussen verschillende actoren en gezamenlijke projecten organiseren.

Actie	Wanneer	Wie
Met elkaar uitwisselen hoe de neerlandistiek te ondersteunen en hoe hierin samen optrekken	Korte termijn	NL ambassade, VL vertegenwoordiging,
Stageprogramma opzetten waarbij Nederlandse en Vlaamse studenten neerlandistiek stagelopen bij afdelingen en hen ondersteunen. Dit ter verlichting van de werkdruk van docenten.	Lange termijn	Stagiair, Taalunie, afdelingen,

Feedback rapport

- Positief, helder, informatief.
- Expliciet bespreken dat veel studenten niet terugkomen na hun studie/uitwisseling in Nederland of Vlaanderen.
- Masterbeurzen zouden erg interessant zijn.
- Stageprogramma zou erg interessant zijn.
- Expatgemeenschap kan meer benoemd worden in het rapport.
- Te veel acties = geen actie.

Colofon

Het Nederlands internationaal

De rol van het Nederlands en de neerlandistiek in Italië

Ilse van der Horst, Nederlandse Taalunie

Op basis van een onderzoek van Angela Albanese,
student neerlandistiek aan de Sapienza Universiteit
Rome

Met medewerking van Karlijn Waterman, Nederlandse
Taalunie en Francesca Terrenato, prof. Dr.
neerlandistiek aan de Sapienza Universiteit Rome

© 2019 Nederlandse Taalunie

Telefoon

+ 31 (0)70 – 346 95 48

E-mail

info@taalunie.org

Bezoekadres

Paleisstraat 9

2514 JA Den Haag

Nederland